

สิริวรรณ

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน โดยแม่ชีไพเราะ ทิพยทัศน์
พิมพ์ครั้งแรก ๒,๐๐๐ เล่ม
เพื่อฉลองร้อยปีชาตกาล ท่านพุทธทาสภิกขุ สวณโมกขพลาราม

ISBN 974-94270-5-X

อุปสมานุสติ นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ **โดย** : สิริวิรุณ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พฤษภาคม ๒๕๔๙, จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม,

จัดพิมพ์โดย : แม่ชีไพเราะ ทิพยทัศน์์ อาศรมมาตา ต.ภูหลวง

อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา ๓๐๑๕๐, **ภาพปก** : จักรพันธ์ โปษยกฤต,

รูปเล่ม : อัญชิสา สุตาสยะวงค์, **ดำเนินการ** : สุวรรณ เคลือบสุวรรณ

โทร. ๐-๑๓๓๘-๐๐๗๗, **พิมพ์ที่** : หจก.สามลดา โทร.๐-๒๘๙๕-๑๕๐๐

คำนำ

ท่านพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม ได้มีการแสดงธรรมมากมายหลายนัย เอกลักษณะที่โดดเด่นของท่านคือ การอธิบายธรรมเป็นภาษาธรรม ภาษาของการเห็นความเป็นตัวตน

นอกจากจะอธิบายพระพุทธธรรมเป็นภาษาธรรมแล้ว ท่านยังให้อรรถธรรมด้วยหัวข้อธรรมที่ไม่เคยมีใครอธิบายมาก่อน เทศนาธรรมที่โดดเด่นคือ “ธรรมเก้าตา”

ข้าพเจ้าเป็นผู้รักการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะความรู้ที่เป็นภาษาธรรม จะชอบเป็นพิเศษ ได้เคยแสดงความเข้าใจใน “ธรรมเก้าตา” โดยอธิบายแต่ละหัวข้อของธรรมเก้าตาให้สัมพันธ์กับความทันสมัยของชีวิต ปรากฏในหนังสือ “อะเมซิ่งปรมาตถธรรม” สำนักพิมพ์สุภาพใจ พ.ศ. ๒๕๔๓

อุปนิสธรรม หรือ ปฏิจจสมุปบาท ๒๔ เป็นอีกพระพุทธธรรมหนึ่ง ที่สร้างความอัศจรรย์ให้กับข้าพเจ้าอย่างยิ่ง ความอัศจรรย์บังเกิดในพระสัพพัญญูศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นมนุษย์ผู้หนึ่งที่นิรันดร์อารมณ์ของมนุษย์ทั้งโลก ด้วยอุปนิสธรรม พร้อม

ทั้งอัจฉริยภาพในพระอรรถกถาจารย์ ท่านพุทธทาสภิกขุ ที่ได้เป็นพระภิกษุองค์แรกในการนำอุปนิสธรรมขึ้นเชิดชู

ข้าพเจ้าได้เขียนอุปนิสธรรมด้วยสำนวนของข้าพเจ้า โดยสกัดสารธรรมจาก **ธรรมโฆษณ์** ของท่านพุทธทาสภิกขุ

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ เป็นอีกหนึ่งกระทู้ธรรมที่ทำทนายปัญญาธรรมอย่างยิ่ง อรรถธรรมนี้ชี้ว่า มนุษย์อาจนำโลกุตตรธรรมมาปรากฏกับจิตได้ทันที

อุปสมานุสติที่เขียนขึ้นนี้ เพื่อเป็นการบูชาคุณของพระรัตนตรัย รวมทั้งร่วมฉลองชาติกาลของท่านพุทธทาสภิกขุ ข้อความในหนังสือนี้ เป็นการถ่ายทอดสภาวะนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ จากใจข้าพเจ้าสู่ผู้อ่านที่มีความคิดคล้ายคลึงกัน

อุปสมานุสติ คือ การน้อมนิพพานเป็นอารมณ์ นับเป็นหนึ่งในอนุสติสิบ ในฐานะเป็นเครื่องมือการทำภาวนา ที่มีความลึกซึ้ง

ขอธรรมทานอันข้าพเจ้าได้ตั้งเจตนาไว้ชอบแล้ว จงแผ่อานิสงส์ไปสู่มวลมนุษยชาติผู้ถูกอวิชชาปิดบัง ขอธรรมจักขุจงปรากฏแก่เขาเหล่านั้นในการใช้นิพพานเป็นที่พึ่งที่นี้และเดี๋ยวนี้

สิริวิรุณ

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๙

สารบัญ

คำนำ	๓
เกริ่นนำ	๗
หลักการฝึกสติทั่วไป	๙
ทำอะไรจึงรู้ว่า การฝึกสติได้ผลดี	๑๑
เส้นทางการพัฒนาสติที่ถูกต้อง	๑๓
โลกุตตรธรรม คือ อย่างไร	๑๗
ลักษณะที่ยึดและที่รู้ทันการยึด (เหนือ) กาลเทศะ	๑๙
ลักษณะของมิตติและการอยู่เหนือมิตติ	๒๓
ความเป็นหนึ่งและความเป็นคู่	๒๗
หนึ่งสภาวะที่หลากหลายมันจะสัมพันธ์กับศูนย์	๓๐
ระบบธรรมศาสตร์และระบบวิทยาศาสตร์	๓๑
เหตุผลธรรมศาสตร์ – เหตุผลวิทยาศาสตร์	๓๕
กรรมและการเหนือกรรม	๔๒

การเปลี่ยนสติเป็นอุปสมานุสติ (เพื่อเข้าถึงมรรค)	๕๓
สมมติและปรมาตม์จะปรากฏขึ้นพร้อมกันด้วยการสร้าง	
แนวความคิดระดับวิเคราะห์	๖๐
สมมติ-ปรมาตม์ ตั้งอยู่พร้อมกันโดยภาวนามยปัญญา	๖๓
การมีความศรัทธาว่าชีวิตเป็นกระแสไม่มีตัวถูกอยู่จริง	๖๘
อานิสงส์ของอุปสมานุสติ	๗๑
พฤติกรรมของผู้เหนือตัวตน	๗๖

เกริ่นนำ

สติ เปรียบประดุจอุบิบัติของการกระทำ ของคำที่พูด ของเรื่องราวที่คิด สติเป็นกุศล เป็นเบื้องต้นของการนำความสุข ความเจริญมาประดับชีวิต

ความสำคัญของสติมากปานฉะนี้ ถ้ามว่า จะรู้ได้อย่างไรว่าขณะกำลังกระทำ กำลังพูด กำลังคิด มีสติหรือไม่

คำตอบก็คือ ถ้ามีสติเป็นอุบิบัติของการกระทำ ของคำที่พูด ของเรื่องราวที่คิด มันย่อมทำให้เกิดความสุข ความปิติ ความตั้งมั่นขณะกระทำ เมื่อผ่านไปแล้ว น้อมนึกเมื่อไร เกิดปราโมทย์ขึ้นในใจเมื่อนั้น รวมทั้งยังได้สติปัญญา เพิ่มพูนปัญญาเข้าใจความจริงของชีวิตเพิ่มขึ้น โดยนัยเดียวกัน วาจาที่เปล่งออกไป เรื่องราวที่คิดอยู่ ถ้าเป็นกุศลแล้ว ไม่ก่อทุกข์โทษให้ใคร หนำซ้ำยังช่วยดับทุกข์ได้อีกด้วย

สรุปก็คือ ถ้ามีสติเป็นประธานของการกระทำ ของคำที่พูด ของสิ่งที่คิด มันย่อมปรุงสภาวะให้จิตเกิดปิติ ปราโมทย์ จนถึงกับนำความสุขมาให้

และด้วยข้อเปรียบเทียบโดยนัยตรงกันข้าม ถ้ากำลังกระทำ กำลังพูด และกำลังคิดเรื่องราวใดๆ อยู่ ไม่ก่อให้เกิดความพอใจเลยมีแต่ความทุกข์ ต้องทนทำงานด้วยไม่เห็นค่าของการทำงาน สติปัญญาที่จะเข้าใจชีวิตก็ไม่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้พูดไปแล้วทำให้ตนเองไม่สบายใจ ผู้อื่นเดือดร้อน เรื่องราวที่คิดก็ไม่เป็นมงคลกับชีวิต แสดงว่ากำลังทำ กำลังพูด กำลังคิด ด้วยโมหะมุล ชาติ สติเป็นประธานอยู่ในขณะนั้น

ท่านจึงแนะนำให้มีการฝึกสติ ยิ่งกำลังของสติมีมาก ยิ่งดี

อุปสมานุสติดูเดียวกับแสดงอาทิตย์ ถ้ามีแสงอาทิตย์ย่อมทำงานได้ถูกต้องเหมาะสมกว่าการทำงานในความมืด

แสงสว่างในเวลากลางวันเปรียบดังสติพื้นฐานที่ทุกคนต้องมี เพื่อให้การดำรงชีวิตนั้นเป็นไปได้อย่างเรียบง่าย ไม่โกลาหล แต่พืชสามารถแยกแสงอาทิตย์ออกเป็นแถบแสง แถบแสงที่แยกออกมาเป็นปัจจัยกระตุ้นกระบวนการสังเคราะห์แสง พืชจึงสังเคราะห์สารมีประโยชน์กับชีวิต

อุปมาดังผู้ที่ฝึกสติ ที่สามารถแยกสติสามัญธรรมดา เป็น สติที่มีความบริสุทธิ์มากขึ้น มีอำนาจในการกำจัดนิรวรณห้ำ มากขึ้น การฝึกสติจึงช่วยทำให้ปัจจัยต่างๆ ในขณะทำ ขณะพูด ขณะคิด ที่เป็นกุศล หรือ มหากุศล ผู้มีสติกำลังกล้าจึงทำ พูด คิด ที่เกิดอรรถประโยชน์มากกว่า

หลักการฝึกสติทั่วไป

การฝึกสติมีหลายวิธีการ มีกระบวนการฝึกควบคุมการฝึก สมาธิ การฝึกสติถ้าขาดสมาธิก็มีผลไม่มากนัก การฝึกสมาธิ ถ้าขาดสติก็ทำไม่สำเร็จ ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า ต้องมีธรรมะ สี่เกลอ จึงจะมีเครื่องมือหรือเป็นแว่นส่องธรรมะ ธรรมะ สี่เกลอคือ สติ สัมปชัญญะ (สติที่มีปัญญารู้กาย) สมาธิ และ ปัญญา (การมองเห็นความจริงขณะทำ พูด คิด)

ถ้าเน้นสติปัญญา หมายความว่าถึงต้องการกำลังทำงานเชิงนามธรรม ถ้าเน้นสติสมาธิ ต้องการกำลังทำงานเชิงรูปธรรม

แม้การฝึกสติจะมีหลายรูปแบบ แต่อาจจัดลงได้สองหมู่ คือ

หมวดที่หนึ่ง การฝึกสติโดยใช้คำบริกรรมนำอารมณ์ เช่น พุทโธ ยุบหนอพองหนอ รูปนาม สัมมาอรหัง ตราบเท่าที่ ผู้ปฏิบัติยังต้องอาศัยคำบริกรรมนำทาง ตราบนั้นยังเป็นการฝึก สติของตัวตน พ้นจากคำบริกรรมเมื่อไร จึงจะจัดในหมวดที่สอง

หมวดที่สอง การฝึกสติโดยใช้สภาวะธรรมนำอารมณ์ เช่น การน้อมธาตุกัมมัฏฐาน (เย็น ร้อน อ่อน แข็ง เป็นต้น) น้อมพรหม

วิหารศีล หรือ อับปมัญญาศีล (สภาวะเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) รวมทั้ง อุปสมานุสติ การน้อมนิพพานเป็นอารมณ์ (น้อมความสงบให้แผ่ซ่านเป็นใหญ่ในองคาพยพ)

สติจะมีกำลังขึ้นหรือไม่ อาจสังเกตจากความสามารถในการกำจัดนิรวรณห้า คือ ต้องรู้ลักษณะของนิรวรณแต่ละตัวได้อย่างถูกต้อง นิรวรณห้าเป็นอาหารของอวิชชา ถ้ามีอวิชชา ก็ยากที่จะฝึกสติให้เกิดกำลังเป็นมหากุศลได้

นอกจากนี้ ยังต้องรู้จักวิธีปราบนิรวรณห้า จะปราบโดยการหลบ การหลีกเลี่ยง การล้าง แม้จะเป็นการปราบชั่วคราวก็จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่จะฝึกสติอย่างแท้จริง ต้องรู้ทางหลีกเลี่ยงที่ไล่ เช่น รู้ว่า อะไรเป็นปัจจัยให้นิรวรณอะไรมีกำลัง กล่าวโดยสรุป ต้องรู้วิธีตัดเสบียงของอวิชชา ด้วยเทคนิคแตกต่างกันอีกด้วย

ทำอย่างไรจึงรู้ว่าการฝึกสติได้ผลดี

สติเป็นประธานหรือเป็นอธิบดีของการกระทำ ของคำที่พูด ของสิ่งที่คิด เพื่อให้ทุกการกระทำนั้นพ้นจากการเบียดเบียนตนเองและเบียดเบียนผู้อื่น

โดยนิยาม สิ่งที่เป็นกุศลถือว่าเป็นความถูกต้องชอบธรรม ในวิถีโลก คือ ทำ พูด คิดด้วยความปิติ (อิมใจ) ความสุข และ ก่อความเจริญ และยังเพิ่มพูนสติปัญญาในการหยั่งรู้ความจริง

การหยั่งรู้ความจริงที่สำคัญยิ่ง คือ การเข้าถึงกระแสของเหตุปัจจัยตามกฎของอิทัปปัจจยตา ซึ่งคนทั่วไปเรียกกระแสดังกล่าวว่า “คือชีวิต” หน้าซำยังมีแนวโน้มที่จะคิดว่า มีตัวกู เป็นเจ้าของชีวิตอีกด้วย

ยังมีตัวกูเป็นเจ้าของชีวิตเข้มข้นเท่าไร การหลงผิดยึดติดกับอารมณ์ต่างๆ ก็ยังมีพลังสูงแค่นั้น พลังของตัวกูจึงจะเพิ่มพูนโมหะมูล ทำให้พูด ทำ คิดในทางที่เป็นกุศล สติก็จะถูกขวางกั้น มากๆ ขึ้น กำลังของสติจะลดลง

การฝึกปฏิบัติธรรม ก็เพื่อพยายามให้รู้วิธี ทำ พูด คิดอยู่ แต่สิ่งที่เป็นกุศล สติก็จะพัฒนาเพิ่มขึ้น เป็นมหาสติมหาปัญญา อย่างต่ำสุด ต้องฝึกสติให้รู้เท่าทันสภาวะธรรมในภายใน ด้วยตนเอง

สภาวะธรรมต่างๆ ล้วนเป็นปรมาัตถอารมณ์ กำหนดรู้ได้ ถูกต้องโดยสติเท่านั้น

สติมีกำลังเพียงพอ ก็จะมีกำลังตกอยู่ได้สภาวะของความรักหรือความเกลียด หรือ ความเมตตากรุณา หรือความวิหยาอาฆาต ความสุขสงบหรือความเหงว้าเหว่ ฯลฯ

อาจมีคำถามว่า ความรัก ความเมตตา ความกรุณา ความสงบ เป็นกุศล อาจพอเข้าใจ แต่ทำไมไม่มีความเกลียด ความวิหยา ความว้าเหว่ จึงเป็นกุศลด้วยเล่า ?

ขอให้เข้าใจว่า สติ คือ ประธานของความไม่ประมาท ทั้งในอิฏฐารมณ์สี่ และอนิฏฐารมณ์สี่ คนมีสติสูงจะรู้เท่าทัน สภาวะธรรมทุกชนิดและต้องควบคุมอารมณ์ทั้งบวกและลบ ไม่ประมาทมัวเมาในลาภ ยศ สรรเสริญ ไม่คร่ำครวญในเสื่อมลาภ เสื่อมโชค นินทา และทุกข์เมื่อเผชิญกับสภาวะของโลก แล้วรู้เท่าทัน นี่คือนหนทางที่จะฝึกอบรมตนไปในเส้นทางที่ถูกต้อง

ยิ่งรู้อารมณ์ต่างๆ ได้เร็ว ชัด ถูกต้องได้มากเท่าไร ยิ่งมีโอกาสควบคุม หรือ มีโอกาสเข้าถึงสัจภาวะของอารมณ์นั้นๆ ได้มากเพียงนั้น

เส้นทางพัฒนาสติที่ถูกต้อง

เริ่มตั้งแต่ ความสามารถในการเห็นนิรORNห้า (กามราคะ ปฏิฆะ อุทัจจกุกุกจะ ถีนมิทระ และวิจิกิจฉา) สภาวะเช่นนี้ เรียกว่า ผุดบังเกิดปัญญาแห่งธรรมแล้ว จิตจะเข้าถึงสติที่มีชื่อเรียกไปต่างๆ นานา คือ เริ่มรู้วิธีแจกแจก สติปัญญาสี่ สตินทรีย์ สติสัมโพชฌงค์ สัมมาสติ

ที่ว่ารู้นั้น หมายถึง รู้สภาวะธรรม ไม่ใช่เป็นแค่ความจำได้ หมายถึง

เมื่อใดเข้าถึงสติปัญญาสี่ เมื่อนั้น ข้อสงสัยว่าจิตมีจริงหรือ ถ้าจิตมีจริง ทำไมจับไม่ได้ ไล่ไม่ทัน ฯลฯ จะค่อยๆ ล้มหาย ตายจากไป

เมื่อใดเข้าถึงอินทรีย์ห้า คือ รู้ว่าจะทำสติอย่างไร ให้เป็นใหญ่เหนือองคาพยพ ข้อสงสัยเกี่ยวกับอันิสงส์ของการทำภาวนาจะหายไป จะรู้เลยว่า การทำภาวนาคือ การทำจิตให้มีอิสระมีปัญญาหยั่งรู้ความจริงด้วยตนเองไม่ใช่แค่จดจำจากตำรา และคำบอกเล่าจากผู้อื่น

เมื่อใดเข้าถึงสัมโพชฌงค์ คือ รู้ว่าจะทำสติอย่างไร สติ จึงใหญ่เหนือความคิด หรือ จิตตสังขาร ผู้ปฏิบัติสามารถแยก ความแตกต่างระหว่างรู้กับคิดเป็นบ้างแล้ว เมื่อนั้นจะรู้เลยว่า เวทนาก็ดี ความทุกข์ที่เกิดขึ้นและมีลักษณะแตกต่างกันก็ดี สภาวธรรมทุกชนิดเป็นของไม่เที่ยง ไม่อาจทนอยู่ได้ มัน ผ่านมาแล้วดับไปเอง ตามกฎธรรมชาติธรรมดา เมื่อนั้นความ หวันเกรงเวทนาในรูปแบบต่างๆ จะบรรเทาหลง หรือในที่สุด รู้วิธีควบคุมเวทนาได้ด้วยตนเอง

เมื่อใดจะถึงสัมมาสติ ดูจะเป็นปัญหามากกว่า อรรถธรรม ที่อธิบายผ่านมา เพราะสัมมาสติจะเกิดต่อเมื่อมีสัมมาทิฐิ เป็นประธานของการกระทำ และเป็นเรื่องเหนือเจตนาอีกด้วย การผูกบังเกิดสัมมาสติจึงเป็นของไม่ง่าย ต่างจากสติในทฤษฎี สติสัมโพชฌงค์ที่สามารถจะจดจำ และน้อมนำให้กลับคืนอย่าง ที่ต้องการได้ไม่ยาก แต่สัมมาสติกลับมีปัญหาว่า ทำอย่างไร จึงจะรู้ว่าการกระทำของเรากำลังอยู่ในองค์มรรค.

จุดที่ว่าทำอย่างไรจึงจะรู้ว่า นี่คือ องค์มรรค และสตินั้น กำลังเป็นสภาวะของสัมมาสติ เป็นมัชฌิมาปฏิปทาที่สามารถ ดับทุกข์ได้

การน้อมอุปสมานุสติ คือ การใช้นิพพานเป็นอารมณ์ นี้แหละ คือ เส้นทางที่จะนำไปสู่สัมมาสติและมรรคธรรมจะมีกำลัง มากขึ้นตามลำดับ

ความสามารถในการเข้าถึงปรมาัตถธรรมเป็นเหตุขั้นที่สุด ที่จะมีความสามารถน้อมอมตธรรมเช่นนิพพานได้

ขั้นแรกที่สุด ต้องเข้าใจนิยามของปรมาัตถธรรม และขั้นต่อไป คือ แยกโลกียธรรม และโลกุตตรธรรมที่เป็นปรมาัตถธรรมได้ และ ขั้นที่สามคือ ฝึกหัดน้อมโลกุตตรธรรมที่เป็นอมตธรรม และต้องมีศรัทธาว่า อมตธรรมอาจมีไวพจน์ได้หลายอย่าง เช่น อนัตตา สุญญตา ตถาตา ไกวัลยธรรม อตัมมยตา นิพพาน ไวพจน์ หมายถึงสิ่งที่อาจใช้แทนกันได้ในเรื่องไขของสภาวธรรม

ฟังดูเหมือนยากและสับสน แต่ที่จริงโลกียธรรมและโลกุตตรธรรมจะปรากฏพร้อมกัน ความแตกต่างคือ โลกียธรรม ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย แต่ถ้าเป็นโลกุตตรธรรมขึ้นอยู่กับการเข้าใจ เข้าใจได้ครั้งเดียวก็จะเข้าใจได้ตลอดไป จึงสมควรที่จะเรียนรู้ ให้เข้าใจ นิยามของโลกุตตรธรรม คือ การไม่ขึ้นกับเหตุปัจจัย ถ้ามองเห็นแจ้งแทงตลอดความไม่ขึ้นอยู่กับการเหตุปัจจัยเป็น อย่างไร ทุกอย่างก็เป็นเช่นนั้นเอง

ปรมาัตถธรรมและอมตธรรม ขึ้นกับเหตุปัจจัยก็ได้ไม่ขึ้น ก็ได้ แต่มีความสัมพันธ์ คือ ปรมาัตถธรรมเป็นสิ่งที่มืออยู่จริง ขึ้นกับเหตุปัจจัยก็ได้ ไม่ขึ้นก็ได้ และเป็นอมตธรรม คือ ใครเชื่อ หรือไม่เชื่อก็เป็นจริงเช่นนั้น

โลกุตตรธรรมและอมตธรรมมีความสัมพันธ์ คือ โลกุตตรธรรมเป็นสิ่งที่มืออยู่เอง ไม่ขึ้นกับเหตุปัจจัยและมีความเป็นอมตธรรม พ้นจากความเชื่อความไม่เชื่อของคน โลกุตตรธรรมจึงมีความหมายแคบกว่าปรมัตถธรรม

โลกุตตรธรรม คือ อย่างไร

โลกุตตรธรรม คือ สิ่งที่ไม่ขึ้นกับเหตุปัจจัย ไม่ขึ้นกับกาลเทศะ ไม่ขึ้นกับมิติใดๆ ไม่ขึ้นกับระบบสมมติทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็ นสมมติในศาสนาหรือสมมติในวิทยาศาสตร์ ไม่ขึ้นกับความเชื่อ ความไม่เชื่อของใคร เป็นสิ่งที่มืออยู่เอง เป็นสิ่งแรกเริ่ม เป็นนามธรรม และเป็นอมตธรรม แม้โลกนี้จะสลายไป แต่โลกุตตรธรรมจะยัง อยู่เช่นนั้นเอง

หลักธรรมดาข้อแรกก็คือ ถ้าเข้าใจว่าปรากฏการณ์ตรงหน้า มีระบบสมมติอย่างไร มีเงื่อนไข มีเหตุปัจจัย มีหน่วยกาลเทศะ มีมิติอย่างไร รวมทั้งมีเหตุผลที่วางไว้ได้อย่างไร นอกจากสิ่งที่ กล่าวมาก็คือโลกุตตรธรรมนั่นเอง

หลักธรรมข้อที่สองก็คือ ถ้าเข้าใจการสมมติของวิทยาศาสตร์ การสมมติระบบ การมีเงื่อนไข เหตุปัจจัย องค์ประกอบ หน่วย กาลเทศะ รวมทั้งสมมติฐาน การพิสูจน์ไว้ได้อย่างไร การมอง แตกต่างไปจากระบบวิทยาศาสตร์และเห็นจริงได้ด้วยคนธรรมดา

รวมทั้งเห็นจริงทุกครั้งเมื่อน้อม น้อมได้ทุกเวลา น้อมเมื่อไรเห็น
เมื่อนั้น น้อมที่ไรก็เป็นจริงโดยปราศจากเงื่อนไข นี่คือปรมาตถ
สภาวะธรรมในความหมายของพุทธศาสตร์

หลักธรรมดาทั้งหมดนี้ เมื่อเข้าใจจริงๆ แล้ว จะเห็นพร้อมกัน
ทั้งหมด ในขณะที่จิตเดียว และเห็นว่ามันเกิดขึ้นพร้อมเฉพาะ
จริงทุกเมื่อ จึงเป็นอมตธรรมเช่นนั้นเอง

สำหรับสมมติของระบบวิทยาศาสตร์นั้น ข้าพเจ้าเคยเขียน
ไว้อย่างละเอียด แจกแจงทั้งประวัติศาสตร์ การต่อเนื่องของการ
สมมติว่าพัฒนามาอย่างไร ปรากฏใน “วิทยาศาสตร์ประทับใจ”
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๓ อยากชวน
เชิญให้ท่านอ่านหนังสือเล่มนี้ ท่านจะได้รู้จักเหตุต้นที่มาที่ไป
ของโลกาภิวัตน์ เหมือนรับทราบต้นธารของความเชื่อที่ทันสมัย
ของตนเอง

สำหรับสมมติของธรรมศาสตร์นั้น ข้าพเจ้าเคยแทรกอยู่ใน
หนังสือต่างๆ โดยเฉพาะ คือ “อิทัปปัจจยตา” “คิดให้เป็น เดียว
เห็นเอง” สำนักพิมพ์สุภาพใจ พ.ศ.๒๕๔๕, พ.ศ.๒๕๔๘ ตาม
ลำดับ

ดังนั้น ในที่นี้ ข้าพเจ้าจะเน้นย้ำ กระบวนการเข้าถึงสิ่งที่
เหนือเหตุปัจจัย เหนือมิติ เหนือกาลเวลา เหนือความเป็นคู่ และ
เหนือกรรม

การอ่านอย่างเพ่งพินิจ พิจารณาให้เห็นจริงตรงหน้าที่นี้
และเดี๋ยวนี้ แค่อตัวอย่างเดียว ท่านจะสามารถเห็นแจ้งตลอด
ทุกปรากฏการณ์

พุทธศาสตร์มีหลักการที่ทุกคนสามารถเรียนจบได้

• ลักษณะที่ยืดและที่รู้ทันการยืด (เหนือ) กาลเทศะ

หวนคิดถึงประสบการณ์ในอดีต ที่ต้องทนทุกข์จากพิษของ
เวลา ตัวอย่างเช่น ระยะเวลาที่ยังไม่รู้ว่าจะสอบได้ผ่านหรือไม่ ได้รับ
ตำแหน่งหนึ่งๆ หรือไม่ ติดโรคร้ายแรงหนึ่งหรือไม่ ถูกจับเป็น
ตัวประกันจะตายหรือจะรอด ประสบอุบัติเหตุมีคนมาช่วย
หรือไม่ ฯลฯ

เมื่อใดที่เป็นทุกข์จากพิษของหน่วยเวลา บางทีเสมือนเวลา
ได้หยุดเดิน เพราะทุกข์ที่ท่วมท้นในใจช่างสาหัส

ทุกข์ของคน กทม. ในช่วงเวลาเร่งด่วน จะเห็นชัดเจน บาง
คนจดจำได้ว่า ทุกข์แค่นั้นตั้งแต่ยังเป็นเด็กนักเรียน แม้จน
ทำงานแล้ว เรื่องชีวิตภายใต้เงื่อนไขของเวลายังเป็นปัญหา
เหมือนเดิม

การที่เห็นทุกข์ท่วมท้นในจิต เพราะติดกับดักของหน่วยเวลา
เรียกว่า ยึดกาลและ(เทศะ) มีเวลาเป็นเหตุต้น มีสถานที่เป็น
เหตุรอง

เด็กสมัยใหม่อาจไม่รู้ว่า ความบีบคั้นของหน่วยเวลาต่อการดำรงชีวิต อย่างที่เรากำลังเผชิญอยู่ แท้จริงเป็นปัญหาที่ทันสมัย ย้อนหลังไปสักหนึ่งร้อยปี ปัญหาที่ยืดโยงกับหน่วยเวลาดังจะมี แต่ไม่ปรากฏเด่นชัดเป็นปัญหาประจำวันอย่างปัจจุบัน

ถ้าเรารู้ว่าเวลาเป็นของสมมติ เงื่อนไขที่เรากำลังทุกข์นั้น เป็นมายา เป็นอุจนิยายที่วิ จะช่วยทำให้ความเร่าร้อนในใจลดลงหรือไม่

การที่ใครๆ ก็ต้องเป็นทาสของเวลา กรรมกรต้องทำงานแปดชั่วโมง ผู้ให้บริการตามห้างสรรพสินค้าต้องยืนบริการสิบชั่วโมง ผู้ใช้แรงงานในโรงงานต่างๆ ล้วนแล้วแต่ถูกเวลาโยงยึดไว้กับการกระทำที่จำเจ และทุกข์ทน แม้ข้าราชการอาจมีเวลาพักมากกว่า แต่ก็ถูกครหาทำนองทำงานไม่คุ้มเวลา นี่สินที่ค้างชำระมีเวลาเป็นเงื่อนไข ชีวิตที่ทันสมัยเคยชินกับการเป็นทาสของหน่วยเวลา

ถ้าทราบแล้ว เราควรยอมรับว่า ทั้งหมดคือสมมติ เป็นจริงอยู่ได้เพราะความเชื่อ และเป็นไปแทบทุกเรื่องเพราะมีผลวิพากของสังคม สังคมยอมรับว่าความทันสมัยจะต้องใช้เวลาเป็นเงื่อนไข ทุกอย่างอยู่ใต้ระบบเวลา การบริหาร การจัดการ การปกครอง การศึกษา การบ้าน การเมือง การเศรษฐศาสตร์ เป็นเรื่องของปัจจุบันที่ทันสมัย

แต่ทุกข์เพราะสมมติก็พอแล้ว อย่าทุกข์เพราะความไม่รู้ (สมุทัย) จนร้อนนกร้อนใจเกินสมมติ

เหนือกาละก็คือ การรู้เท่าทันอารมณ์จิต ว่ามีศรัทธาต่อหน่วยเวลา

รู้ความจริงที่กล่าวมานี้ บางทีอาจช่วยให้การทำภาวนาเจริญขึ้นสูวิปัสสนาปัญญาได้ทันที ที่นี้และเดี๋ยวนี้

ลักษณะที่ทุกข์เพราะยึดเทศะไว้ก็คล้ายๆ กับเวลา

เทศะหรือสถานที่หรือสิ่งที่เป็นสสาร เป็นเงื่อนไขของความทุกข์ได้มากเท่าๆ กับการยึดเวลา

บางคนใช้เทศะเป็นดัชนีชี้ความสำเร็จของชีวิต เช่น รู้สึกว่าชีวิตนี้ประสบความสำเร็จเพราะมีบ้าน มีรถยนต์ มีเครื่องใช้ทันสมัย บางคนยึดแม้กระทั่งวิธีการการประดับ กระบวนการการตกแต่งห้องทำงาน ตกแต่งบ้าน รถยนต์ ตกแต่งร่างกาย ตกแต่งอาหารที่กำลังรับประทาน

ชีวิตที่ทันสมัยพิถีพิถันในมายาของเทศะ และต้องทุกข์ยากลำบากนับไม่ถ้วน เพื่อให้ได้มาซึ่งการตกแต่งเทศะ หลงภูมิใจในสมมติของเทศะ ไม่ได้สะดุ้งตื่นรู้เลยว่า โมหะได้ทำงานจนเป็นเสมือนจักรพรรดิบังการจิต จะไม่ทำไม่ได้ เพราะจักรพรรดิในจิตมีอำนาจมาก

โมหะถ้ามีอำนาจมาก จะทำให้เกิดการวนเวียน เช่น วนเวียน
เชื้อในการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ วนเวียนทำตามการชี้แนะ
ของผู้ที่ฉลาดกว่า โดยมีได้พยายามจะประกาศอิสรภาพความ
เป็นไทจากการชี้แนะ กระแสการชี้แนะทำให้เกิดบ่วงที่ทันสมัย
โยงยึดพฤติกรรมของผู้ไปกับความทันสมัย ดุจเดียวกับหรือ
ยิ่งกว่าทาสในเรือนเบี้ยในสมัยก่อน

สำรวจตนเองว่า หน่วยเทศะ (ซึ่ง ดวง วัตถุ) ที่ทันสมัยกำลัง
กดทับจิตใจของเราเรื่องใดบ้าง

สำรวจความจริงที่นี้และเดี๋ยวนี้ เทศะส่วนเกินมีอะไรบ้าง
บ้าน รถยนต์ เครื่องใช้ส่วนตัว แม้แต่วัสดุหีบห่อที่ใช้ห่ออาหาร
และยา ซึ่งไม่น่าจะต้องฟุ่มเฟือยถึงขนาดนี้ก็ยังคงกลายเป็น
ส่วนเกินในชีวิต

ถ้าไม่สำนึกถึงเทศะส่วนเกินที่ร่ายล้อมชีวิต ความทุกข์จะ
ลดลงไม่ได้

**สำนึกได้ และรู้ตามความจริงด้วยปัญญาตนเองความทุกข์
จะลดทันที ที่นี้และเดี๋ยวนี้**

ความสำนึกได้ จะทำให้มองโลกในแง่ที่เป็นจริงมากขึ้น
ช่างน่าเศร้าเสียจริง ที่เราแต่ละคนกำลังสาละวนโยงยึดหน่วย
กาลเทศะ

เราแต่ละคนช่วยกันทำให้โมหะมูลของจิตงอกงาม

เราแต่ละคนช่วยกันกีดกันพุทธิจิตในภายใน ด้วยอวิชชา
สี่ขาว คือ เห็นมิจฉาทิฎฐิเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม

เราแต่ละคนรักษาสัจธรรมภายในไว้ไม่ได้ ปล่อยให้มายา
ของโมหะมูลมีอำนาจกำหนดพฤติกรรม ภายใต้สมมติของ
หน่วยเวลาและหน่วยซึ่งดวงวัตถุ

ย้อนหลังไปร้อยปี ทุกข์ที่เราไม่พบในรุ่นคุณทวด (พ่อ
แม่ของปู่ ย่า ตา ยาย)

• ลักษณะของมิตติและการอยู่เหนือมิตติ

มิตติที่คุ้นเคยราวกับว่ามันคือสัญชาตญาณชนิดหนึ่ง คือ
มิตติเส้นตรง

โดยนิยาม เส้นตรงเกิดจากจิตเดินทางระหว่างจุดสองจุด
มิตติเส้นตรง คือ การเดินทางของจิตเพื่อค้นหาความหมายบางอย่าง
จากปรากฏการณ์ที่เป็นปัจจุบัน

ตัวอย่างเช่น กำลังเขียนต้นฉบับเรื่อง “อุปสมานุสติ” ด้วย
มิตติเส้นตรง

โดยนัยเดียวกัน ท่านก็กำลังอ่านเพื่อสกัดอรรถสาระด้วย
มิตติเส้นตรง

มิติเส้นตรง คือ อุปาทานของจิต

ต้องมีสติอยู่กับอุปาทานของจิตด้วยความรู้สึกสักแต่ว่า
เช่นนั้นเอง

ต้องกระทำต้นฉบับซึ่งเป็นสมมติสักจะด้วยความรู้สึกเหนือ
มิติเส้นตรง คือ เขียนต้นฉบับด้วยความสักแต่ว่าเช่นนั้นเอง

ในอดีต ข้าพเจ้าผู้เขียน “อุปสมานุสติ” เคยรำคาญ เมื่อ
ได้ยินคำว่า “สักแต่ว่า เช่นนั้นเอง” มีความรู้สึกว่า พูดทำไม
เสียเวลา อยากได้นื้อหาล้วนๆ

ความอยากได้นื้อหาล้วนๆที่จิตเสพได้ นี่คือการติดยึดมิติเส้น
ตรงและจิตมักโหยหามิติเส้นตรงที่ใช้เป็นอาหารประเทืองความ
บันเทิง

ต้องรู้เท่าทันว่า นั่นคือ “อุปาทานชั้นธ” ล้วนๆ

ต้องกล้ายอมรับความจริงว่า จิตที่ถูกฝึกให้แสวงหาอุปาทาน
ที่ชอบใจในระบบของมิติเส้นตรง

มองให้เห็นแจ้งที่นี้และเดี๋ยวนี้ว่า จริงหรือไม่ จิตของมนุษย์
แสวงหาและซุดคู้ยมิติเส้นตรงในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นอาหาร
ของจิต

มิติเส้นตรงที่เสพคุ่นคือการคิดคำนวณ กำไร ขาดทุนใน
ทุกพฤติกรรมที่มีการบริโภค ไม่ว่าจะบริโภครูปธรรมหรือนามธรรม

ตัวอย่างการคำนวณกำไร ขาดทุน ในรูปแบบของมิติเส้นตรง
เช่น การจับจ่ายซื้อของ การคิดคำนวณขั้นตอนและการที่จะ
ต้องทำงานในแต่ละวัน ในทุกสถานภาพทางสังคม

ถ้าหากการคำนวณในเชิงนามธรรม เช่น การแก่งกำไรใน
ตลาดหุ้น แก่งกำไรในการเข้าทำงานร่วมกับพรรคการเมือง
แก่งกำไรในการเลือกทำบุญ แก่งกำไรในการเลือกไปทำงานทาง
สังคม แก่งกำไรในการไปท่องเที่ยว ฯลฯ

ยิ่งผู้ทำงานยุ่งทั้งวันกับการออกคำสั่ง ยิ่งติดกับดัก
ของมิติเส้นตรงมากกว่าผู้ทำงานตามคำสั่ง วันทั้งวันบางคน
ที่ทำงานขึ้นเดียว ซ้ำซากจำเจอยู่เช่นเดิม มิติเส้นตรงของผู้ทำ
รายงานคือก็คือเมื่อไรเวลาจะครบแปดชั่วโมง จะได้เลิกงานไป
แสวงหาความบันเทิงรูปแบบอื่นๆ

มิติเส้นตรงจึงทำให้เกิดกตีกการกระจายอำนาจด้วย
ตัวอักษร การยึดตัวอักษรเป็นที่พึ่งของความสำเร็จในชีวิต การ
ไม่ใส่ใจกับความจริงว่า ในแต่ละวัน แต่ละคนสาละวนแสวงหา
ทุกข์โทษเพิ่มพูนบันทึกลงในจินตนาการมากแค่ไหน

การยึดตัวอักษรเป็นเป้าหมายหรือเป็นแผนที่แสดงความสำเร็จ
ของชีวิต นี่คือนิยาม หรือความหลงล้วนๆ

แม้เรามีอาจหลีกเลี่ยงจากความหลงนี้ได้ แต่เราก็ควรกล้า
ยอมรับความจริงว่า สิ่งเหล่านี้คือกลลวงของความทันสมัย

มันเกิดขึ้นได้ จากการเข้าใจผิด คิดว่า มิติเส้นตรงมีคุณค่า มีราคา จนถึงกับทุ่มปัญญา ทุ่มความอดทน ความพยายาม เพื่อสร้าง กลวงของมิติเส้นตรงให้บังความจริงมากขึ้นและมากขึ้น

มิติเส้นตรงที่ชำนาญที่สุดคือ การแก้งำไรขาดทุนในทุกย่าง ก้าวของการดำเนินชีวิต คือ คิดให้ตนเองเก่งได้เปรียบผู้อื่นทุกเรื่อง

มิติเส้นตรงตรงนี้จึงเป็นตราสังข์ที่บังพุทธจิต แม้มีชีวิต อยู่ก็ดูจะว่าตายแล้วเพราะอยู่ไปก็ไม่มีวันซาบซึ่งถึงสังขารธรรม ที่ประจัญอยู่ตรงหน้าที่นี่และเดี๋ยวนี้

จะอยู่เหนือมิติเส้นตรงได้ ขั้นแรกต้องแทงทะลุพฤติกรรม ของตนเองที่กำลังครุ่นคิดถึงขณะจิต ถึงการแก้งำไรขาดทุน ในทุกย่างก้าวของการกระทำ คือ ให้ได้เปรียบผู้อื่นมากที่สุด และให้เสียเปรียบผู้อื่นน้อยที่สุด

เราไม่เคยปล่อยให้จิตเป็นอิสระ ทำตามเหตุปัจจัย ทำด้วยความ ตื่นรู้ อยู่กับความจริงตรงหน้า ไม่ต้องแก้งำไรไปทุกฝีก้าว

ในปรากฏการณ์ธรรมชาติที่แท้จริง หามิติเส้นตรงไม่ได้ เช่น ไม่อาจควบคุมให้ตัวอักษรเหมือนกันทุกตัวในขณะที่เขียน ต้นฉบับ แม้ว่าจะพิมพ์สัมผัสบนแป้นคอมพิวเตอร์ ก็ยังผิดๆ ถูกๆ เราถูกบังคับโดยค่านิยมว่า การแสดงออกซึ่งมิติเส้นตรง ได้ตรงจริง คือ คนเก่ง

คนเก่งในโลกที่ทันสมัยจึงอบกรุ่นด้วยความเครียด มีความทุกข์ที่น่าเกลียดนับประมาณไม่ถ้วน ผลของการกระทำ ยังอยู่ภายใต้ความผันผวนของโลกธรรมแปด ขณะที่เขียน ต้นฉบับนี้คิดถึงท่านนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน เพราะเขียน ต้นฉบับในราวปลายเดือนกุมภาพันธ์ ชาวทุกกระแสพยายาม สร้างอุปาทานชั้นดีให้คนหลงมิติเส้นตรงว่า การเมืองกำลังระอุ ร้อนแรง

ถ้าคนรู้ความจริงก็จะนำสลดสังเวชว่า ทำไมความทันสมัย จึงกลายเป็นตราสังข์บังความจริง ชนิดที่มนุษย์เต็มใจรับเข้าไป จนจิตหนักอึ้ง ภาวะที่แบกอยู่ในจิตเป็นอุปาทานชั้นดีว่าคนอื่นผิด เราต่างหากถูก

ความถูกความผิดเป็นเรื่องของทวิภาวะ ก่อให้เกิดการ สุดโต่งสองทาง รักแกลเกลียดอย่างสุดโต่ง เกินความพอดี เมื่อ สลับชั่วคราวรู้สึกก็โยนทิ้งความรับผิดชอบ กลายเป็นสุดโต่ง ของความเฉื่อยและการขาดการรับผิดชอบ

• ความเป็นหนึ่งและความเป็นคู่

“ติดดี้อัปรียกว่าติดชั่ว” สุภาษิตนี้กล่าวโดยท่านพุทธทาส ภิกขุ ผู้ที่มีตัวตนหนาแน่นจะเข้าใจได้ยาก หรือบางทีก็เข้าใจว่า นั่นก็ไม่ต้องทำดี แต่ทำชั่วมีดีกว่าหรือ

จากโอวาทปาติโมกข์กล่าวว่า จงเว้นบาปทั้งปวง จงทำกุศลให้ถึงพร้อม และจงทำจิตให้ขาวรอบ

การทำดีแล้วยึดความดีไว้เป็นของตน ใครจะแตะต้องความดีไม่ได้ เช่นนี้จัดว่า กำลังทำบาปให้ตนเอง คือ ทำตัวตนให้มีกำลัง

แต่ถ้าทำดีแล้วยกความดีให้พระธรรม อย่างนี้มีโอกาสเป็นกุศล คือ เป็นการทำความสุข ความไม่มีโทษ ความเจริญปัญญาให้กับตนเอง

พุทธศาสนาเน้นการยกการทำกุศลให้ถึงพร้อมมากกว่าการทำดี

การทำดีนั้นมีความปรวนแปรของค่านิยมเข้าไปแทรกแซงสูง ค่านิยมของโลกมีความผันผวน มีความขัดแย้งสูง มีการมองได้หลายนัย มีการถูกชักจูงได้ง่าย และอาจไม่ก่อปัญญา

การโฆษณาการประชาสัมพันธ์ที่มากมาย มักทำให้ผู้บริโภคสื่อติดติมากกว่าจะเป็นปัจจัยสร้างกุศล พุดภาษาปากคือ ทำตามๆ กัน มากกว่าที่จะทำด้วยปัญญาเห็นชอบ

การติดดีตามค่านิยมโลกสร้างภาวะติดกลุ่ม ติดพรรค ติดสถาบัน ติดชาติ ติดศาสนา และใครก็แตะมิได้ สร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์

ความขัดแย้งมักเกิดจากมายาหรืออุปาทานชั้นที่ เกิดจากการเปรียบเทียบความเป็นขั้วคู่ ดี - เลว สูง - ต่ำ ดำ - ขาว ปฏิญกุล - สะอาด อร่อย - ไม่อร่อย หอม -เหม็น สบาย - ไม่สบาย ประโยชน์ - โทษ ฯลฯ และ ฯลฯ

สังขารของความเป็นคู่ นั้น โยงมาจากหน่วยกาลเทศะ คือ หน่วยชั่ง ตวง วัด และหน่วยวัดเวลาสากล ดังนั้น จึงเป็นสมมติล้วนๆ จุดแรกที่เริ่มที่สุด คือ การมองเห็นความเป็นเส้นตรงที่ต่อระหว่างจุดสองจุด ต่อมาก็เริ่มอุปาทานมิติเส้นตรง ทั้งเชิงรูปธรรมและเชิงนามธรรม การยึดติดมิติเส้นตรงต่อกันมา จึงทำให้กลายเป็นปมด้ายยุ่งของจิต ท้ายที่สุดมองไม่เห็นความจริงที่วางอยู่ตรงหน้า

สังขารทั้งหลายทั้งปวงที่ตั้งอยู่ ล้วนไม่เที่ยง

สังขารที่เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ทั้งปวงที่เรียกกันอยู่ ล้วนไม่เที่ยง เมื่อคณิตศาสตร์ไม่เที่ยงแล้ว ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา รวมทั้งวิทยาศาสตร์ สาขาอื่นๆ จึงพลอยไม่เที่ยง

สังคมศาสตร์ที่ผูกโยงเข้ากับระบบเหตุผลของวิทยาศาสตร์ จึงมีความไม่เที่ยงสูงยิ่งกว่า

สภาวะของโลกาภิวัตน์จึงเป็นข้อมูลที่จะเรียนรู้อนาคตได้ดีมาก เพราะทุกอย่างนิยามซ้อนทับกันมาเรื่อยๆ เป็นสายอุปาทานที่มีต้นกำเนิดมาจากจุดเดิม จุดเดียวกัน

ขอทบทวนสักนิดว่า ที่กำลังกล่าวถึงทวิภาวะหรือความเป็นขั้วคู่ก็เพื่อเน้นย้ำว่า ความรู้ทั้งปวงของโลกาภิวัดนี้มีสภาพของสมมติ มันไม่เที่ยงและทุกสิ่งทุกอย่างเป็นข้อมูลที่แสดงอนาคตอย่างโจ่งแจ้งในที่นี้ต้องการให้เห็นจริงว่า

ความเป็นทวิภาวะ (ขั้วคู่) อยู่ ณ ที่ใด ความเป็นหนึ่งจะอยู่ ณ ที่นั้น

• หนึ่งสภาวะที่หลากหลาย มันจะสัมพันธ์กับศูนย์

พุทธธรรมเน้นย้ำ สุนฺญตา (ศูนย์) และหนึ่ง (ธาตุต่างๆ) การเกิดดับของธาตุทุกชนิด ทำให้เกิดความเป็นหนึ่ง

ความเป็นหนึ่งที่แท้จริง คือ ความนิ่งเงียบในภายใน

ความเป็นหนึ่งที่แสดงออก คือ ความว่างจากตัวตน เพราะมีสภาพเกิดดับของธาตุกับสุนฺญตา ทุกสิ่งเกิดดับแล้วอิงอาศัยกันมาสร้างกลุ่มสังขาร มีสภาพเป็นตถตา มันเป็นเช่นนั้นเอง

เราไม่อาจอุปาทานความเป็นหนึ่งได้ เพราะมันมีแต่ความสงบนิ่ง เช่นนั้นเอง

เมื่อใดที่อยู่กับความเป็นหนึ่ง จิตก็สามารถอยู่กับความเป็นขั้วคู่ โดยไม่ถูกผลของความเป็นขั้วคู่กระทบจิต

สภาวะที่เข้าถึงความเป็นหนึ่ง คือ สภาวะที่จิตถูกถูกรวดเบาตามธรรมชาติธรรมดา

สภาวะที่เข้าไม่ถึงความเป็นหนึ่ง แต่กลับมีความเป็นขั้วคู่คือ สภาวะที่จิตถูกถูกรวดเบาจากยาพิษ ความทุกข์จากยาพิษจะแทรกซึมเข้าทุกส่วนขององคภาพ

ผู้ที่ไม่มองไม่เห็นความเป็นหนึ่ง จึงอาจพูด คิดโดยอุปมาเท่ากับถูกถูกรวดเบาจากยาพิษ ความทุกข์ก็จะแสนร้อนมากกว่าจะเป็นธรรมชาติธรรมดา

• ระบบธรรมศาสตร์และระบบวิทยาศาสตร์

ต่อไปนี้จะยกตัวอย่างประกอบการเดินทางจาก กทม. ไปภาคใต้ด้วยรถไฟ ตัวอย่างที่ยกตัวอย่างนี้ จะทำให้สามารถเข้าใจความหมายของระบบธรรมศาสตร์และระบบวิทยาศาสตร์ซึ่งปรากฏขึ้นพร้อมกัน เข้าใจตัวอย่างเดียว ก็อาจเข้าใจปรากฏการณ์อื่นๆ ได้ทันที โปรดอ่านอย่างพินิจพิจารณาระลึกถึงประสบการณ์จริง

ถ้าจะเดินทางด้วยรถไฟจาก กทม.ไปภาคใต้ โดยเฉพาะตั้งแต่จังหวัดชุมพรเรื่อยไปจนถึงสุโขทัย-ตาก จะมีรถไฟหลายกระบวนมาก ทุกกระบวนมีกำหนดการออกและถึงสถานีต่างๆ เป็นตารางเวลา

ถ้าเราจะเดินทางไปเพื่อธุระประเภทใด ก็สามารถเลือกกระบวนรถไฟให้สอดคล้องกับธุระส่วนตัวของเรา

เมื่อซื้อตั๋วรถไฟแล้ว ต้องรู้ชานชาลา รู้คันที่นั่ง รู้เลขที่นั่ง รู้เวลาออก รู้เวลาถึง ทุกอย่างเป็นระบบออนไลน์ สามารถซื้อตั๋วรถไฟที่สถานีใหญ่ๆ พอสมควร

การเดินทางไปภาคใต้นั้น จะกินเวลายาวนาน ตั้งแต่สิบ ชั่วโมง ไปจนเกือบหนึ่งวันเต็ม การซื้อตั๋วขึ้นนอน เพื่อที่จะนอนบนรถไฟจึงเป็นที่นิยม

ถึงเวลาผู้ดูแลรถก็จะมาปูเตียง และรถไฟก็ออกไปและหยุดตามสถานีต่างๆ ผ่านถนนต่างๆ มากมาย แต่ส่วนมากผู้โดยสารจะหลับและคุยกันบ้าง

ทุกอย่างที่ถูกจัดเป็นระบบ เป็นขั้นตอน เป็นลำดับ และเป็นเวลา เหล่านี้ได้เกิดขึ้นจากระบบวิทยาศาสตร์

ผู้โดยสารได้รับความสะดวกสบายจากการซื้อตั๋วล่วงหน้า และการเดินทางที่ปลอดภัย ทั้งหมดแค่ชำระแล้วการเดินทางสู่จุดหมายปลายทางก็เกิดขึ้น โดยไม่ต้องคิดอะไรมาก

ระบบธรรมศาสตร์ คือ สภาธรรมจริงๆ ที่เกิดกับผู้โดยสาร สภาธรรม อะไรที่เป็นธรรมศาสตร์บ้าง

การจองตั๋วรถไฟ จะมีสภาธรรมจริงๆ ของมัน ว่าตั๋วรถไฟหนึ่งขึ้น ใครจอง จองกับใคร จองที่ไหน วันเวลาอะไรและอื่นๆ อีก

การเดินทางจริง จะมีสภาธรรมจริงๆ รองรับ คือ เดินทางจากไหนมาที่สถานีไหน เดินทางมาอย่างไร ผ่านเหตุการณ์นับไม่ถ้วน ขณะเดินทาง บางทีก็สร้างความทุกข์ที่เหลือเชื่อ จากการทำมีจราจรติดขัดมากผิดปกติ จนกระทั่งเวลาไม่พอ เลยทำให้ตกรถไฟก็มี

เมื่อมาถึงสถานี (หัวลำโพง) ณ เวลาอะไร มีสัมภาระแค่ไหน เดินผ่านเหตุการณ์ชุลมุนวุ่นวายที่สถานีอย่างไร ทุกอย่างมีความจริงตามเหตุปัจจัยรองรับอยู่เป็นขณะๆ

เหตุปัจจัยที่ว่านี้ คือ เกือบทุกคนที่เป็นผู้โดยสารจะมีข้อมูลจริงของเดินทางที่เป็นระบบวิทยาศาสตร์ที่แน่นอน และกำลังเคลื่อนมาสร้างเหตุการณ์จริงตามระบบธรรมศาสตร์ที่แน่นอน และกำลังเคลื่อนมาสร้างเหตุการณ์จริงตามระบบธรรมศาสตร์เป็นขณะๆ

เจ้าหน้าที่ ณ สถานีหัวลำโพง จะคุ้นเคยกับระลอกคลื่นของผู้โดยสารขาเข้า ขาออก วันหนึ่งมากมาย ทุกๆ วันเป็นระลอกๆ

ขณะที่เรากำลังหาเลขที่นั่ง เราจะต้องนั่งเผชิญกับผู้โดยสารอีกคนหนึ่ง ซึ่งอาจจะกลายเป็นมิตรร่วมเดินทาง หรือกลายเป็นมารสร้างความรำคาญของการเดินทาง เหตุการณ์จริงบนรถไฟจะเกิดขึ้นเป็นขณะๆ แต่ที่น่าอัศจรรย์กว่านั้น คือ เหตุการณ์จริง

ของการทำงานของพนักงานรถไฟทุกคนต้องทำถูกต้อง ฝ่ายบริการ ฝ่ายเครื่องกล ฝ่ายต่างๆ มากมายต้องทำงานสอดคล้องประสานกัน

เพียงแค่งานตามสถานีเพียงคนเดียว ทำงานพลาด ผลก็คือ รถไฟอาจชนกับรถยนต์ รถไฟอาจตกราง รถไฟชนกับรถไฟ รถไฟอาจเสียเวลา ฯลฯ คนจำนวนมากมายมหาศาลจะต้องทำงานสอดคล้องประสานกันเป็นจังหวะๆ

สิ่งเป็นจริงเหล่านี้ คือ ระบบธรรมศาสตร์

ท่านเห็นไหมว่า ระบบธรรมศาสตร์ น่าอัศจรรย์ขนาดไหน แค่คิดให้ซึ่งถึงความจริง จะเห็นว่า ไม่น่าเชื่อเลยว่า คนจะมาชุมนุมร่วมโดยสารกระบวรรถไฟเดียวกัน ร่วมรับบริการจากพนักงานหลายร้อยคนในเวลาเดียวกัน ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ นับไม่ถ้วนด้วยกัน

เหตุปัจจัยต่างๆ กำลังอิงอาศัยกันก่อตัวเป็นความจริงเป็นขณะๆ วิทยาศาสตร์ไม่สนใจในเหตุการณ์มากมายมหาศาลขนาดนี้ แต่ทว่าพุทธศาสตร์สนใจความจริงอย่างนี้ เรียกเหตุการณ์จริงเป็นขณะๆ ว่ามันเป็นไปตามเหตุปัจจัยอยู่เป็นเนื่องนิรันดร์

ระบบธรรมศาสตร์แท้จริงคือ กรรมที่ก่อตัวเป็นธรรมดา แม้มันดูไกลไกล แต่มันคือความจริงที่แท้ ที่ชีวิตต้องเผชิญจริงๆ

สมมติว่า การเดินทางครั้งหนึ่งเราอาจเจอมิตร คู่กันถูกคอบ ได้เพื่อนร่วมเดินทางอย่างไม่ตั้งใจ นี่คือการหมั่นเหินเจटना นอกจากนี่ ยังมีปรากฏการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา เช่นถูกล้วงกระเป๋า ถูกคนเมาคุยเอะอะบนรถไฟ และพนักงานรถไฟไม่กล้าเตือนและฯลฯ

เหตุการณ์เหล่านี้เดินทางก็ครั้งก็ไม่เคยที่จะพบปรากฏการณ์ซ้ำ การเดินทางจึงเสมือนใหม่เอี่ยมทุกครั้ง

ท่านลองคิดถึงระบบธรรมศาสตร์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทางไปทำงาน ไปศึกษาเล่าเรียน ไปซื้อของ ไปเที่ยว ไปประชุม ไปเยี่ยมญาติ ไปทำธุระส่วนตัว ฯลฯ ท่านจะพบว่าในแต่ละวัน เราต่างพากันละเลยเหตุการณ์จริงในระบบธรรมศาสตร์ และหมกมุ่นวุ่นวายอยู่เฉพาะแค่ระบบวิทยาศาสตร์

ใครก็ตามที่เข้าถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติธรรมดา อย่างน้อยก็ให้เห็นว่า ชีวิตนี้คือกระแสที่ไหลไปตามเหตุปัจจัย มันไม่เคยมีจังหวะใดของชีวิตที่ซ้ำซากแบบเดิม

ความซ้ำซากอยู่ที่การยึดติดในระบบวิทยาศาสตร์เท่านั้น

• เหตุผลธรรมศาสตร์ – เหตุผลวิทยาศาสตร์

การกล่าววว่า คนนี้มีเหตุผล อีกคนหนึ่งไม่มีเหตุผล ถ้าจะถามว่า เหตุผลคืออะไร อย่างไรจึงเรียกว่า ไม่มีเหตุผล

บางที่ท่านจะพบว่า คนมีเหตุผลในสมัยโลกาภิวัตน์แท้จริง อาจเป็นคนเห็นแก่ตัวในระบบธรรมศาสตร์

และโดยนัยตรงกันข้าม คนที่ถึงเข้าถึงระบบธรรมศาสตร์ แม้จะดูว่า เหตุผลในระบบวิทยาศาสตร์จะอ่อน แต่กลับมี พฤติกรรมนอกเหตุเหนือผล

ผู้ที่มองเห็นความจริงในระบบธรรมศาสตร์ จึงจะเป็น ผู้ประพัตินอกเหตุเหนือผล กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นผู้ที่ใครๆ ไม่ อาจหยั่งเหตุผลในผู้ที่เข้าถึงระบบธรรมศาสตร์

พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ล้วนมีพฤติกรรมนอกเหตุเหนือผล คนรุ่นหลังต่างหากที่พยายามวิเคราะห์พฤติกรรมของท่าน เหล่านั้นด้วยระบบเหตุผลของโลกาภิวัตน์อีกด้วย

การที่นำเหตุผลวิทยาศาสตร์ไปวิเคราะห์ผู้ที่นอกเหตุเหนือผลนั้น มีโอกาสเสี่ยงต่อการวิเคราะห์ผิด - ถูก เท่าๆ กัน บุคคลที่นอกเหตุเหนือผลนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ควรยกย่องว่า นอกเหตุเหนือผล นี่คือนักการของพุทธศาสตร์ที่แบ่งคนที่ปัญญา ออกเป็น ปุถุชน กัลยาณชน และอรหันชน ตามความสามารถในการดำรงชีวิตแบบนอกเหตุเหนือผล

อย่างไรเรียกว่าเหตุผลวิทยาศาสตร์

ต่อไปนี้ขอให้เข้าใจไว้ว่า การมีเหตุผลย่อมได้เปรียบกว่าการ ไม่มีเหตุผล

การมีเหตุผลโดยรู้ความสำคัญและรู้ขอบเขตของการใช้ เหตุผลย่อมดีกว่าผู้มีเหตุผล แต่ใช้อย่างมกมาย อย่างชาวบ้าน อย่างผู้ตาม ซึ่งมีโอกาสเป็นทาสของเหตุผล

การที่อยู่นอกเหตุเหนือผลนั้น นอกจากจะรู้ความสำคัญ ขอบเขตที่มาที่ไปแล้ว ยังต้องมีสติ รู้การยกเหตุผลขึ้นใช้ใน เหตุการณ์จริงเฉพาะหน้าอีกด้วย

ที่เรียกว่าเหตุผลของโลกาภิวัตน์ แท้จริงเป็นระบบความ เชื่อที่ค่อยๆ พัฒนามาจากปรัชญาตะวันตก

ที่เรียกว่าปรัชญาตะวันตก คือ ปรัชญาที่มีหลักการใหญ่ เชื่อว่า รูปเป็นใหญ่เหนือปรากฏการณ์และสรรพสิ่ง

ถ้าเข้าใจหน่วยของรูปได้หนึ่งหน่วย ย่อมแทงทะลุสรรพสิ่งได้

ที่เรียกว่า เหตุผลของธรรมศาสตร์ แท้จริงเป็นระบบความ เชื่อที่ค่อยๆ พัฒนามาจากปรัชญาตะวันออก

ที่เรียกว่า เหตุผลของธรรมศาสตร์ แท้จริงเป็นระบบ ความเชื่อที่ค่อยๆ พัฒนามาจากปรัชญาตะวันออก

ที่เรียกว่า ปรัชญาตะวันออก คือ ปรัชญาที่มีหลักการใหญ่ เชื่อว่า จิตเป็นใหญ่เหนือปรากฏการณ์ของสรรพสิ่ง

ถ้าเข้าใจจิตของตนเองได้ ย่อมแทงทะลุปรากฏการณ์ทุกอย่างได้ (เข้าใจจิตของตนเองอย่างดี ย่อมแทงตลอดโลกอย่างดี)

และรักษาจิตของตนไว้ได้ ย่อมได้ชื่อว่ารักษาโลกได้ด้วย

ดังนั้น การใช้เหตุผลของโลกาภิวัตน์และเหตุผลของธรรมชาติ จึงใช้พร้อมกันในปรากฏการณ์เดียวกัน

การใช้เหตุผลทั้งสองรูปแบบพร้อมกันนี้แหละ เรียกว่า นอกเหตุเหนือผล

ข้าพเจ้าหวังไว้ว่าจะได้เขียนแจ่มแจ้งเหตุผลของวิทยาศาสตร์ และเหตุผลของธรรมชาติออกเป็นบทความแยกต่างหาก แต่ ณ ที่นี้ เพียงจะนำหัวข้อมาเสนอไว้เท่านั้น

ในปัจจุบัน มนุษย์เกือบทั่วโลกคิดอยู่ในกรอบเดียวกัน เรียกว่า อยู่ในกรอบของระบบวิทยาศาสตร์ สิ่งที่เป็นเหตุผล ต้องทำตามความเชื่อต่อไปนี้

๑. ต้องเชื่อว่าสิ่งที่อ้างอิงกันตามรูปแบบเป็นสิ่งที่ดี ถูกต้องมีเหตุผล โดยเฉพาะถ้าเป็นรูปแบบที่มีชื่อเสียงที่วงการกำหนดไว้ นักวิทยาศาสตร์ต้องอ้างอิงวารสารชั้นหนึ่ง นักกฎหมายต้องอ้างอิงกฎหมายรัฐธรรมนูญ นักสังคมศาสตร์ต้องอ้างอิงหลักการวิวัฒนาการของ ชาลส์ ดาร์วิน ฯลฯ ทั้งหมดทั้งสิ้นเป็นเพียงอ้างอิงต่อๆ กันมาในระบบเหตุผลที่สมมติขึ้น

๒. ต้องเชื่อในพิธีกรรมและวิธีการของผู้เป็นใหญ่ในสถาบันนั้นๆ เช่น นักวิทยาศาสตร์ต้องทำตามสถาบันวิชาการที่ตนสังกัดอยู่ จึงจะได้รับการยอมรับ ต่างคนต่างแข่งขันเป็นสมาชิกในสถาบันที่มีชื่อที่สุด เช่นนี้ เป็นต้น

๓. ต้องเชื่อในการรายงาน การประชุมหารือ การสัมมนา ซึ่งต้องเข้าร่วมรับฟัง แม้ว่าจะใช้เทคโนโลยีระดับสูง ประชุมกันคนละทวีป แต่ก็สรรเสริญการฟังรายงานซึ่งกันและกันว่าเป็นเหตุผล

๔. ต้องเชื่อในการอ้างข้อความในตำรา ในปฏิภน ในไบเบิล หรือในเอกสารที่ถือว่า เป็นเอกสารชั้นต้น พูดอีกอย่างคือ เอกสารศักดิ์สิทธิ์ที่ให้คุณให้โทษกับผู้คนได้

๕. ต้องเชื่อในระบบที่สมมติขึ้นในระบบคณิตศาสตร์ ต้องเชื่อและสามารถที่จะใช้การนับ การบวก ลบ คูณ หาร การยกกำลัง การใช้สูตร สมการ เรขาคณิต พีชคณิต แคลคูลัส สถิติ ใครใช้ได้มากมีเหตุผลมาก ใครใช้ไม่ได้เรียก คนโง่

๖. ต้องเชื่อในการตั้งสมมติฐาน โดยนำระบบจากข้อห้า มาตั้งสมมติฐาน และคาดคะเน โดยใช้มิติเส้นตรง และไปหาปรากฏการณ์ มาสนับสนุนการคาดคะเนนั้น ถ้ามีข้อมูลสนับสนุนมาก ถือว่ามีเหตุผลมาก

๗. ต้องเชื่อว่า ปรากฎการณ์ใดที่เห็นซ้ำๆ อย่างนั้นเรียกว่า เหตุผล อนุโลมเป็นหลักการที่มีเหตุผลได้ ตัวอย่างเช่น ถ้าคนอ่านหนังสือมากแสดงว่าเป็นคนมีเหตุผล คนที่จำเรื่องราวต่างๆ มาก เป็นคนมีเหตุผล

๘. ต้องเชื่อว่า อะไรก็ตามที่พิสูจน์ด้วยวิธีการทดสอบของ วิทยาศาสตร์ เรียกว่า เหตุผล ถ้าวิทยาศาสตร์ยังพิสูจน์ไม่ได้ ถือว่ายังขาดเหตุผล

๙. ต้องเชื่อว่า ลักษณะภายนอกอาจเป็นดัชนีชี้นำลักษณะ ภายในได้ การที่คนคาดเดาจากลักษณะภายนอก เรียกว่าผู้มี เหตุผล

๑๐. ต้องเชื่อว่า ผู้เป็นครู ผู้เป็นศาสตราจารย์ไม่ผิด ต้อง เชื่อตามนั้น จึงเรียกว่า มีเหตุผล

ในระบบเหตุผลของธรรมศาสตร์ สิ่งที่ยากกันมากที่สุดคือ สิ่งที่มีข้อความ เหมือนค่านความเชื่อของโลกาภิวัตน์ทั้งสิบข้อ ดังนี้

๑. จงอย่าเชื่อเพียงเพราะว่า ข้อความดังกล่าวอ้างอิงต่อกันมา เพราะการอ้างอิงทุกอย่าง ล้วนต้องสมมติและตัดทอนความจริง จำนวนมากออกไปทั้งสิ้น

๒. จงอย่าเชื่อเพียงเพราะเป็นพิธีกรรมและวิธีการที่ทำกันมา

และยังทำอยู่ เพราะพิธีกรรมและวิธีการนั้นๆ ย่อมเหมาะสม ตามเหตุการณ์สภาพแวดล้อม

๓. จงอย่าเชื่อเพียงเพราะเป็นข้อความติดต่อ สื่อสารด้วย เทคโนโลยี อย่าลืมนว่าการติดต่อของสื่อทุกชนิด จะมีปัจจัย มากมาย และขึ้นกับเจตจำนงของผู้ติดต่อ

๔. จงอย่าเชื่อเพียงเพราะว่าเป็นข้อความอ้างจากตำรา เพราะข้อความในตำราทุกชนิด ไม่ต่างจากเอกสารอ้างอิงอื่นๆ คือนอกจากจะติดต่อแล้ว ยังมีความเห็นความเข้าใจของผู้เขียน ตำราแทรกอยู่ด้วย

๕. จงอย่าเชื่อเพียงเพราะคำนวณได้ เก่งความจริงได้ คาด การณ์ได้ อย่าลืมนว่าภาพทุกอย่างเป็นแค่ภาพมายา อย่าหลง มายาเป็นความจริง

๖. จงอย่าเชื่อเพียงเพราะอ้างหลักการที่เป็นสมการ เป็นสูตร มีการนำเสนอที่เข้าใจได้ยาก อย่าลืมนว่านั่นคือภาพติดต่อของ มายา ที่จิตรับไว้ซ้อนๆ กันเรียกว่า ปมด้ายยุ่งของจิต

๗. จงอย่าเชื่อเพียงเพราะว่า ใครๆ ก็ทำตามกัน น่าจะเป็น ความจริง คนทั้งโลกกำลังหลงผิดพร้อมกันก็ได้

๘. จงอย่าเชื่อว่า สิ่งที่พิสูจน์แล้วว่าเป็นทฤษฎีที่ถูกตั้งขึ้น เปลี่ยนไม่ได้ ทุกทฤษฎีต้องอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์

๙. จงอย่าเชื่อว่า ประสบการณ์อันโชกโชน คือที่มาแห่ง เหตุผล แท้จริงมันอาจซ่อนเร้นตัวตนและความเห็นแก่ตนมากมาย

๑๐. จงอย่าเชื่อว่า สิ่งที่เป็นคำพูดของศาสดาจะผิดไม่ได้ ทุกสิ่งที่เป็นคำพูดล้วนเป็นมายา มองได้ต่างมุม

การที่จะไม่เชื่อนั้น มิได้แปลว่าให้คัดค้าน แต่ทว่าเป็นการ เชื่อภายใต้ขอบเขตของเหตุผลที่เป็นปัจเจกตั้ง เป็นจริง เป็นขณะๆ

• กรรมและการเห็นกรรม

คนตะวันออกที่ถูกพุ่มพักด้วยวิถีคิดแบบตะวันออก ส่วนมากจะเชื่อเรื่อง “กรรม” มีการทำแบบสอบถาม ชาวคนไทย ผู้ทันสมัย พบว่าเกิน ๕๐% ที่ระบุว่า ตนเองเชื่อเรื่องกรรม

กรรมนั้นเป็นคำบาลี ถูกนิยามและใช้มาหลายพันปีแล้ว ศาสนาพราหมณ์ก็เชื่อเรื่องกรรม ลัทธิที่มีผู้เลื่อมใสจำนวนมาก ในประเทศอินเดีย ล้วนเชื่อเรื่องกรรมทั้งนั้น เพียงแต่บัญญัติ ความหมายของกรรมไว้แตกต่างกันไปตามความเห็นของเจ้าลัทธิ

การออกแบบสอบถามเรื่องกรรม จึงต้องระบุให้ชัดว่า ผู้ที่เชื่อเรื่องกรรมนั้น เป็นกรรมในพระพุทธศาสนาหรือว่าเป็นกรรม นอกพระพุทธศาสนา

ตั้งแต่โบราณกาล คนสยามเชื่อเรื่องกรรมหลากหลายนัย บางทีก็ทนทุกข์ทรมาน โดยไม่ยอมแก้ไขตนเอง เพราะเชื่อกรรม เป็นบุญกรรม บางทีเคราะห์ร้าย บางทีโชคดีบางประการ ก็โยน ความผิดให้เป็นเรื่องกรรมเก่า

ถ้ายังมีตัวตน เป็นปุถุชนผู้มีวิชา ควรรับทราบด้วยว่า “เจตนาคือตัวกรรม”

เพราะฉะนั้นจึงต้องฝึกสติให้คมชัด เพื่อจะได้วางเจตนาให้ เป็นกุศล สิ่งที่จะเกิดเป็นกุศลกรรม

ถ้าทำเพราะขาดสติ ทำโดยไม่รู้ตัว ถูกชักจูง ถูกทำให้ คล้อยตามได้ง่าย เรียกว่า โมหกรรม โมหกรรมเป็นอกุศลวิปาก ยิ่งมีอกุศลวิปากมากเท่าไร การจะเข้าถึงปรมาตถสัจจะก็ยิ่งถูก ปิดบัง

ปรมาตถสัจจะก็ยังเข้าไม่ถึงแล้วไซ้ จะเข้าถึงโลกุตตรธรรม ได้อย่างไร จิตถูกปิดบังไว้หลายชั้นหลายเชิง

ถ้าจะตั้งคำถามว่า บุญกรรมหรือกรรมเก่า ในพระพุทธศาสนา คืออะไร หรือ อธิบายได้อย่างไร

คำตอบก็คือ อายตนะทั้งหกคือกรรมเก่า

นั่นก็คือ ความสามารถในการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น

การได้รส การได้สัมผัส การได้คิดในแต่ละขณะๆ ของคนแต่ละคน
นี่คือกรรมเก่า

ผลที่เกิดขึ้นคือกรรมใหม่ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกฎแห่งกรรม
ทำกุศล (มีสติ) ย่อมได้กุศลกรรม ทำโดยโมหะ (ขาดสติ) ย่อมได้
โมหกรรม

ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้เตือนให้คนไทย
ระวังการสืบสนเรื่องกรรมและผลของกรรม กับแง่มุมต่อไปนี้

๑. อะไรๆ ก็ยกให้เป็นเรื่องกรรมเก่าเสียหมด แท้จริงแล้ว
กรรมเป็นเพียงหนึ่งนิยามในนิยามห้า คือ หนึ่งอุตุนิยาม หมายถึง
ถึงสมบัติทางกายภาพมีผลต่อการกระทำ สองพีชนิยาม หมายถึง
ถึงสมบัติทางชีวภาพ สามจิตตนิยาม สมบัติของจิต สี่กรรมนิยาม
และห้าธรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติ ทั้งห้าข้อนี้มีอิทธิพลต่อการ
กระทำ

๒. ต้องระวังกรรมนอกพระพุทธศาสนา เช่น พรหมลิขิต
อะไรๆ ก็พระเจ้าบันดาล หรือโชคลิขิต อะไรๆ ก็เป็นเรื่องปราศจาก
เหตุผล หรือบังเอิญไม่มีอะไรที่เป็นแก่นแท้รองรับ

๓. ต้องระวังอย่าให้กฎแห่งกรรม และค่านิยมของสังคมเข้า
มาปะปนกัน กฎแห่งกรรมนั้น มีอยู่ตายตัว ทำกุศลได้กุศล (ทำดี
ย่อมได้ดี) ทำอกุศลได้อกุศล (ทำชั่วย่อมชั่ว) ส่วนค่านิยมของ

สังคมเป็นเรื่องของสมบัติที่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเทศะ อาจไม่
เกี่ยวข้องกับกฎแห่งกรรม

เมื่อรับทราบแล้วว่า บุญกรรมคือ อายตนะหกคู่ ดังนั้นผู้ที่
มีสติควรเลือกปัจจัยที่เหมาะสมที่สุด ที่จะให้อายตนะหกคู่
(บุญกรรม) เป็นเครื่องชักนำกุศลเข้าจิต

กล่าวโดยสรุป ทำอย่างไร เราจึงจะใช้รูป - นาม หรือ กาย -
ใจ ซึ่งเป็นบุญกรรมของเราแต่ละคน นำไปสร้างกุศลวิปากให้สูงสุด

ดังนั้น จึงต้องฝึกสติ และอบรมปัญญาให้เกิดขึ้น

เนื่องจากรูป-นาม ของเราเป็นบุญกรรมของเรา การได้คิด
ของแต่ละคนจะแตกต่างกันไป แม้ว่าคนเหล่านั้นจะประชุมอยู่
ณ สถานที่เดียวกัน แต่ผลวิปากที่ได้ย่อมแตกต่างกันตามบุญกรรม
(อายตนะหก)

ยกตัวอย่าง ครูคนหนึ่งยื่นอธิบายวิชาหนึ่งหน้าชั้นเรียน
เจตนาของครูอยากให้นักเรียนเข้าใจความรู้ที่สอนโดยมีเป้าหมาย
วางไว้อย่างใดอย่างหนึ่ง

ผลลัพธ์ที่เกิดคือ นักเรียนแต่ละคนจะมีความสามารถรับ
และแสดงออกซึ่งความรู้ที่ให้โดยอาจารย์คนเดียวกัน ด้วยผล
กรรมแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะบุญกรรมของแต่ละคนที่สามารถ
ให้อายตนะหกแตกต่างกันนั่นเอง

สรุปก็คือ ของสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง ปรากฏการณ์หนึ่ง จะ ถูกมองเห็นแตกต่างกัน เพราะบุพกรรม(อายุคนะหก) รับผิดชอบ เข้าไปแสดงออกแตกต่างกัน

ถ้าจะให้เหมือนกันต้องเป็น สมมติสัจจะ คือ สมมติให้สิ่งที่ แตกต่างนั้นเหมือนกัน

ตัวอย่าง สมมติให้ใบไม้จากต้นเดียวกันมีสมบัติเหมือนกัน

สมมติให้ปากกาสามารถบันทึกข้อความได้เหมือนกัน

แต่ความเป็นจริง สภาวะต่างๆ จะขึ้นกับเหตุการณ์เฉพาะ หน้า จริงๆ เป็นขณะๆ เป็นเรื่องของขณิกภาพ

เหนือกรรมจึงเป็นเรื่องที่เกิดจากการเข้าใจขณิกภาพ คือ การรู้เท่าทันกระบวนการเกิดกรรมนั่นเอง

อีกสำนวนหนึ่ง ของการเหนือกรรม คือ “กรรมมีอยู่ แต่ ผู้รับกรรมหาไม่มี”

กรรมและการเหนือกรรมจึงปรากฏพร้อมกัน โดยขึ้นกับว่า ผู้ที่ทำการเข้าถึงกระแสของเหตุปัจจัยที่อิงอาศัยกันเป็นกรรม หรือไม่

ถ้าเข้าใจปรมาตถธรรม “กรรมมีอยู่ แต่ปราศจากตัวผู้รับ กรรม”

เราจึงได้ยินสำนวนของท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวเสมอๆ ว่า “จะมีอะไรก็มีเกิด แต่อย่ามีตัวกูของกู”

การเกิดตัวกูของกู เกิดจากความไม่รู้ ความไม่รู้ทำให้หลง ยึดกรรมมาเป็นตัวกู ทั้งๆ ที่ตัวกูไม่มี มีแต่การกระแสนของเหตุ ปัจจัยที่ผ่านเข้ารูปนามเท่านั้น

สำนวน “กรรมและการเหนือกรรม” สามารถพบได้ในลัทธิ เชนหรือปรัชญาของฝ่ายมหายาน ดังตัวอย่าง คือ

“มีเหมือนไม่มี เหมือนไม่มีแต่มี”

“ทำเหมือนไม่ทำ เหมือนไม่ทำแต่ทำ”

“รู้เหมือนไม่รู้ เหมือนไม่รู้แต่รู้”

“ปกครองเหมือนไม่ปกครอง เหมือนไม่ปกครองแต่ปกครอง”

ทั้งหมดนี้คือ วาทะของกรรมและการเหนือกรรม เข้าใจได้ แค่วาทะเดียว วาทะอื่นๆ เป็นการเล่นคำเท่านั้น

สมบัติและปรมาตถ์จึงปรากฏพร้อมกันเป็นธรรมดา

โดยสังขธรรม อารยธรรม เป็นสมมติสัจจะ เครื่องร้อยรัด ความเชื่อของมนุษย์ให้เชื่อและประพฤติในสิ่งที่ดีที่งามเหมือนกัน

เมื่อความเชื่อและความประพฤติดของมนุษย์สอดคล้องกันแล้ว จึงสามารถช่วยกันพัฒนาอารยธรรมให้เจริญรุ่งเรือง จนถึงความสมบูรณ์ของชีวิตมนุษย์ฝึนถึงอุตมชีวิตไว้แตกต่างกัน

ศาสดาทั้งหลายเป็นตัวแทนของความฝึนของอุตมชีวิตที่หลากหลาย แม้วิทยาศาสตร์ก็ได้รับการพัฒนา เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยมนุษย์ให้เข้าสู่ชีวิตที่สมบูรณ์เช่นกัน

ต่างคนต่างเชื่อในอุตมชีวิตของตน ว่าดีและถูกต้อง

แม้พระพุทธศาสนาก็มีอุตมชีวิต ที่เรียกว่า นิพพาน

บุคคลผู้เข้าถึงนิพพาน เรียกว่า พระอรหันต์บุคคล ถ้าเข้าถึงในระดับสมบูรณ์สูงสุด เรียกว่า พระอรหันต์

ท่านพุทธทาสภิกขุได้เสนอสภาวะที่สมบูรณ์ว่า นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี หรือ นิพพานขิมลอง

นิพพาน คือ อมตธรรม เป็นสิ่งมีเอง ไม่ต้องสร้างขึ้น แต่ทำอย่างไรจึงจะทำให้จิตได้รู้ด้วยจิต ชนิดที่เรียกว่า เกิดธรรมจักขุหรือเกิดปัญญาจักขุ

ธรรมจักขุ คือการเห็น นิพพานว่าเป็นสิ่งมีเอง มีอยู่เช่นนั้นเอง แม้ไม่รู้ก็ตาม สิ่งนี้ก็มีอยู่ ช่วยดับทุกข์ให้อยู่ แต่ถ้าเมื่อรู้ว่าอะไรเป็นอะไร ก็จะเรียกว่านิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี

ท่านพุทธทาสภิกขุได้ให้ไวพจน์ของนิพพาน คือความสงบ ความสงบที่เป็นฐานของชีวิต ความสงบเป็นสิ่งที่นุ่มได้ เรียกให้มาคู้ได้มีอยู่เป็นอมตะ เช่นนั่นเอง

นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี คือ สภาวะที่นุ่มความสงบให้เป็นใหญ่ในจิต คือ ทำฐานของชีวิตให้มั่นคงจนเป็นอมตธรรม

ต้องใช้ปัญญานุ่มสิ่งที่มีจริง คือ ทำให้จิตรู้ความสงบที่มีเอง

อุปมาดังอากาศที่หายใจ จะรู้หรือไม่รู้ สัตว์โลกก็หายใจอยู่ แต่ถ้าทำให้รู้ การหายใจจะมีประสิทธิผลสูง เรียกว่า อานาปานสติ

การนุ่มนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี เรียกว่า อุปสมานุสติ นั้นเอง

บางคนสนใจฝึกทำอานาปานสติ แต่เกิดสงสัยว่า ก็กำลังหายใจอยู่แล้ว ทำไมจึงต้องมาศึกษาและเรียนรู้การทำลมหายใจกันอีก

สำหรับผู้รู้ลมหายใจอยู่แล้ว เรียกว่า กำลังทำอานาปานสติอยู่ ปัญหาคือ อารยธรรมสมัยใหม่กระตุ้นให้ผู้คนไขว่คว้าหาปัจจัยภายนอกจนกระทั่งลืมลมหายใจของตนเอง

โดยนัยเดียวกันสำหรับผู้ที่มีความสงบเป็นฐานของจิตดีแล้ว เรียกว่า กำลังทำอุปสมานุสติ หรือนุ่มความสงบอยู่ แต่สำหรับผู้ที่ยังไม่เคยต่อการไขว่คว้า รูป รส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพารมณ์

และเรื่องราวต่างๆ อยู่ตลอดเวลา การฝึกน้อมความสงบเข้าจิต เป็นสิ่งจำเป็น จะช่วยฟื้นจิตจากความเครียดต่างๆ ได้ดี

ยิ่งน้อมความสงบเข้าผสมผสานกับลมหายใจได้ดีเท่าไร ก็ยิ่งช่วยให้ประสิทธิผลของการทำสติและการทำสมาธิดี ยิ่งขึ้นเท่านั้น

ทำอย่างไรจิตจึงจะมีธรรมจักษุ คือ เห็นว่าความสงบแท้จริง คือนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้

เสมือนอากาศที่หายใจไม่อาจมองเห็นได้ แต่โดยปัญญาแล้ว เชื่อว่าอากาศมีอยู่ หายใจเข้ายาวก็จะได้อากาศเข้าสู่ร่างกายได้ มาก

ถ้าเห็นว่าความสงบคือมูมมอหนึ่งขงนิพพาน น้อมความสงบให้แผ่ซ่านเข้าในองคัพยพ ยิ่งน้อมได้ทั่วถึงเท่าไร ความสงบก็แผ่ซ่านมากเท่านั้น

ยิ่งความสงบได้รับการน้อมมากเท่าไร อกุศลวิปาก คือ นีวรณห้าก็ยังไม่สามารถขัดขวางการผุดบังเกิดของสติและสมาธิ ผลลัพธ์ก็คือ กำลังของสติและของสมาธิจะเพิ่มพูนรวดเร็ว

นิพพานเป็นของได้เปล่า มีอยู่เอง แต่จะต้องทำให้จิตรู้ จะได้ศรัทธาน้อมได้ถูก

การน้อมนิพพานเป็นอารมณ์หรือ อุปสมานุสติ เป็นอุบาย

ที่แยกคายในการทำสติ และสมาธิ เพียงแต่ต้องเกิดศรัทธาว่า

นิพพานและสังสารวัฏอยู่ที่เดียวกัน

ปรมาตถ์และสมมติ ไม่เคยแยกจากกัน

โลกุตตรธรรม และโลกิยธรรม ผุดบังเกิดพร้อมกัน ถ้าจิตมี ธรรมจักษุ รู้สัจธรรมตามที่เป็นจริง รู้พร้อมเฉพาะที่นี้และเดี๋ยวนี้

ข้าพเจ้าได้เสนอทั้งอรรถะและพยัญชนะที่จะจุดประกาย แนวความคิดว่า อะไรเรียกว่า โลก หรือโลกิยธรรม

เห็นโลกและการยึดติดโลกว่าเป็นอย่างไร

เหนือโลกและการปล่อยวางโลกก็มีโอกาสเกิดขึ้นทันที

อานาปานสติเป็นเรื่องของการน้อมแบบโลก เป็นสมมติสัจจะ

อุปสมานุสติเป็นเรื่องของการน้อมแบบโลกเป็นปรมาตถ์สัจจะ แต่ก็ป็นสิ่งที่ปนเปื้อนสับสนอยู่กับโลก (เสมือนเห็นแร่ทองคำปะปน ในสายแร่ต่างๆ)

แม้กระนั้นก็ตาม การน้อมอุปสมานุสติ เป็นทางตรงที่จะใช้ ผ่านอุปสรรคที่เกิดจากนีวรณห้าได้ดี

อุปมาดังการน้อมอุปสมานุสติ เสมือนผู้น้อมมีสิทธิพิเศษที่ จะผ่านอุปสรรคต่างๆ ได้ โดยไม่ต้องเสียเวลามากนัก

สรุปก็คือ

ความเป็นโลก อยู่ที่เราอยู่ภายใต้ กาลเทศะ มิติเส้นตรง ระบบวิทยาศาสตร์ สมมติสังจะของโลกกาวิวัฒน์ และเหตุผลต่างๆ ที่ซ่อนทับจนกระทั่งเป็นปมด้ายยุ่งของจิต

การอยู่เหนือโลก จึงเป็นการให้จิตรู้ลักษณะความเป็นโลก ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ที่กล่าวมา

เมื่อรู้ความจริง การเหนือโลกก็มีโอกาสเกิดขึ้นทันที

การเหนือโลกเป็นอย่างไร รู้ชัดแค่ครั้งเดียว จะเป็นรู้อมตะ รู้ชัดอยู่อย่างเดิมอย่างนั้น

ในปัจจุบัน การโฆษณาว่า บัตรีช่ายี่ห่อ X ใบเดียวก็พอแล้ว ที่จะทำกิจกรรมทุกอย่างได้ทั่วโลก

ข้าพเจ้าผู้เขียนอุปสมานุสติ ขอโฆษณาว่า น้อมอุปสมานุสติ ได้อย่างเดียว ก็สามารถปฏิบัติภาวนาได้ทุกรูปแบบ

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาควรมีการโฆษณาให้เห็น ความยอดเยี่ยมยิ่งกว่าสิ่งใดๆ ในโลกกาวิวัฒน์

การเปลี่ยนสติเป็นอุปสมานุสติ

สติ คือ สมมติอย่างหนึ่ง เป็นจิตตสังขารชนิดที่เป็นกุศล สังขารการเปลี่ยนสติเป็นอุปสมานุสติ คือ เปลี่ยนจากการรู้สมมติ (สติ) เป็นการรู้ปรมาตถ์ (อุปสมานุสติ)

การเปลี่ยนสภาวะนี้ต้องใช้ปัญญา มองเห็นว่า สติที่เป็น จิตตสังขารเป็นเช่นนี้สติที่เป็นอุปสมานุสติที่เป็นปรมาตถ์เป็นเช่นนี้

การใช้ปัญญามีสามระดับ ฝึกมองสมมติและปรมาตถ์ให้ ปรากฏพร้อมกันด้วยสุตมยปัญญา จินตมยปัญญาและภาวนา มยปัญญา

การสังเกตสมมติและปรมาตถ์ด้วยสุตมยปัญญามีดังตัวอย่าง

๑. โดยสมมติ เราถูกศรัทธาที่เป็นมายากลบความจริงแท้ ทำให้เราเห็นว่า สรรพสิ่งที่ไม่สถานะอะไร(ของแข็ง ของเหลว ก๊าซ) สามารถตั้งอยู่ได้ โดยตัวของมันเอง ศรัทธานี้เรียกว่า เหตุผลวิทยาศาสตร์

จิตมองเห็น ดินสอ ปากกา นาฬิกา ปฏิทิน หนังสือ ฯลฯ และ ฯลฯ แยกขาดจากกัน รู้สึกว่า สรรพสิ่งดังกล่าวเป็นอิสระ

จากกัน มีสมบัติโดดเด่นเฉพาะตัว ทั้งหมดนี้คือ การตั้งอยู่โดย
สมมติคราวนี้ ลองสังเกตดูสังขจรธรรมด้วยตนเองอีกคำรบหนึ่ง
(ดูด้วยปรมัตตสังขจร)

- ดินสอตั้งอยู่ได้บนที่วางดินสอ
- ที่วางดินสอตั้งอยู่ได้บนโต๊ะเขียนหนังสือ
- โต๊ะเขียนหนังสือตั้งอยู่ได้บนพื้นห้อง
- พื้นห้องตั้งอยู่ได้ในตัวบ้าน
- บ้านตั้งอยู่ได้บนพื้นดิน
- พื้นดินตั้งอยู่ได้บนผิวโลก
- ผิวโลกตั้งอยู่ได้ในจักรวาล
- จักรวาลตั้งอยู่ได้ในจักรภพ
- จักรภพตั้งอยู่ได้ในความไม่รู้จบ

สรุป ดินสอ ปากกา นาฬิกา ปฏิทิน หนังสือ ถ้ามองด้วย
สังขจรธรรมล้วนเป็นหน่วยที่ตั้งอยู่ได้โดยอิงอาศัยอยู่ในสรรพสิ่งที่
ที่นับไม่ถ้วนเท่านั้น

โดยปรมัตตสังขจร ไม่มีอะไรที่จะเป็นอิสระจากกัน **ยกเว้น**
ต้องสมมติให้เป็นอิสระ เพื่อประโยชน์ในการใช้ความคิดเท่านั้น

๒.ต่อไปนี้ให้สังเกต “อำนาจธรรมชาติธรรมดา” (กำปั้น
ทุบดิน) ว่า ดินสออาจอิงอาศัยสรรพสิ่งต่างๆ เพื่อการตั้งอยู่ แต่
ทว่าต้องปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติธรรมดา

โลกาภิวัตน์กล่าวว่า ดินสอตั้งอยู่เพราะแรงดึงดูดของโลก
ก็เป็นสมมติสังขจรของโลก โปรดอย่านำมาปะปนกับการหยั่ง
เห็นกฎธรรมชาติธรรมดา

ลองพิจารณาอำนาจธรรมชาติธรรมดาแบบกำปั้นทุบดินบ้าง
การที่ดินสอวางอยู่บนที่วางดินสอ ก็เพราะมันปฏิบัติได้ตาม
กฎของธรรมชาติธรรมดา

ถ้าวางบนอากาศ ดินสอจะปรับตัวใหม่จนได้สมดุล คือ ตก
ลงมาที่พื้นห้อง แล้วก็ตั้งอยู่ได้อีกคำรบหนึ่ง ตามกฎธรรมชาติ
ธรรมดา

ถ้าดินสอตกลงมาหักที่ปลายแล้ว อำนาจการใช้เขียนก็จะ
หมดไป เพราะการเขียนด้วยดินสอก็ต้องทำตามเหตุปัจจัย
ตามกฎธรรมชาติธรรมดา

มนุษย์ต้องไปเหลาดินสอมาใหม่ ให้อายุและคมพอดีที่จะ
เขียนได้บนกระดาษถ้าต้องการใช้ดินสอให้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือ
สำหรับใช้เขียน มนุษย์ก็ต้องหาวิธีเปลี่ยนแปลงดินสอ เพื่อให้
สอดคล้องกับกฎธรรมชาติธรรมดา

สิ่งที่เราหยิบ จับ ใช้ สอย ในการดำรงชีวิต แท้จริงต้อง
สอดคล้องกับกฎของธรรมชาติธรรมดา

มองให้เห็นจริง สติก็จะทำงานควบคู่กับปัญญาทันที ทันใดนั้น ปรมาตถัสจจะก็ปรากฏขึ้นที่นี้และเดี๋ยวนี้

การทำ พุด คิด หยิบ จับ ใช้ สอย ทุกสิ่ง ทุกอย่าง แท้จริงเป็นการสอดประสาน รูป-นาม หรือ กาย-ใจ ของเราให้เข้ากับกฎของธรรมชาติธรรมดา

อำนาจของกฎธรรมชาติธรรมดา ควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่ผ่านเข้ามายตนะทั้งหก แม้จะไกลาหล แต่วาสังเกตเห็นสังขจรรมได้ ถ้าหยั่งสติและปัญญา พิจารณาให้เห็นจริงที่นี้และเดี๋ยวนี้

ธรรมจักษุไม่ต้องการจดจำสมมติบัญญัติ แม้อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ก็ไม่เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงอำนาจของธรรมชาติธรรมดานี้ได้

๓. ต่อไปนี้ขอให้สังเกตว่า อำนาจของไตรลักษณ์ ทำให้สรรพสิ่งตั้งอยู่ได้ชั่วคราว และมันพยายามตั้งอยู่ภายใต้เงื่อนไขของอนัตตาที่ทำงานสอดประสานกับกฎธรรมชาติธรรมดา

ความที่มันพยายามตั้งอยู่ จึงแสดงเอกลักษณ์เป็นปัจเจกตั้งไปพร้อมๆ กัน สรรพสิ่งจึงดูว่าคล้ายกัน แต่ทว่าเอกลักษณ์โดยแท้จริงยังคงโดดเด่นเฉพาะ

เช่น มนุษย์มีรูปร่างสัณฐานคล้ายกัน แต่ทว่าแต่ละคนก็ยังมึเอกลักษณ์ที่จำแนกแยกจากกันได้ กรุณาเพ่งพินิจให้เห็นจริงอย่าให้ภาษาเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจ

แม้สัตว์จะดูคล้ายกัน แต่น่าอัศจรรย์ที่แม่และลูก จะจำกันได้ ตัวอย่าง นกทั้งหลายวางไข่พร้อมกัน หนึ่งพัน หนึ่งแสน เป็นล้านตัว แต่กลับจดจำลูกของมันได้น่าอัศจรรย์จริง

ใบไม้บนต้นเดียวกัน ดูผิวเผินรูปร่างสัณฐานคล้ายกัน ถ้าเพ่งในรายละเอียดจะพบความแตกต่างกัน

ไม่เพียงแต่รูปร่างสัณฐานที่อาจแยกจากกันได้ แม้แต่ท่าที น้ำเสียง พฤติกรรม และลายมือ ก็ยังแยกจากกันได้ชัดเจน

ถ้าดูให้ลึกซึ้ง การเขียนหรือคัดลายมือ ก็จะพบว่า ตัวอักษรที่ถูกประดิษฐ์ทีละตัวนั้น มีเอกลักษณ์เฉพาะของอักษรทุกตัวทีเดียว

ความจริงนี้ เหมือนกับเป็นการประกาศสังขจรรมว่า ความจริงทั้งหลายตั้งอยู่ได้แค่ขณะเดียว แล้วก็ปรับตัว เปลี่ยนไปตามกฎของธรรมชาติธรรมดา

ความจริงง่ายๆ เช่นนี้แหละ ที่จะทำให้เปลี่ยนแนวความคิดจากการเป็นทาสโลกาภิวัดน์มาเป็นอิสระจากการยึดติดโลกที่นี้และเดี๋ยวนี้ แคกลับมามองเห็นความอัศจรรย์ของรูป-นามที่เป็นขณิกคือ มีพฤติกรรมตั้งอยู่เป็นขณะๆ เท่านั้น

การที่เราสรุปว่า ชีวิตเมื่อปีที่แล้วเหมือนกับปีนี้ ต้องเป็นการ

สมมติอย่างใหญ่หลวง เป็นการสรุปแค่พฤติกรรม ในแนวกว้าง หรือพูดว่า เตือนที่แล้ว สัปดาห์ที่แล้ว เมื่อวานนี้จะเหมือนกับวันนี้ เดียวนี้ ย่อมเป็นการยาก

ยกเว้นพูดว่าสรรพสิ่งเหมือนกัน เพราะตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์อย่างเดียวกัน เช่นนั่นเอง

สรุปคือ สรรพสิ่งทั้งหลายตั้งอยู่ได้เป็นขณะเท่านั้น

๔. การที่สรรพสิ่งตั้งอยู่ได้ขณะเดียวดังนั้นทุกสิ่งย่อมสามารถแสดงบทบาทของเหตุและปัจจัยไปพร้อมกัน

ที่ว่าเป็นเหตุ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของความสนใจ

ที่ว่าเป็น ปัจจัย เพราะเป็นตัวกระทบ ทำให้สรรพสิ่งต้องปรับตัวตามกฎธรรมชาติธรรมดา

โดยสังขารธรรม ขณะที่มันแสดงบทบาทเป็นเหตุ มันก็แสดงบทบาทเป็นปัจจัยด้วย

สรรพสิ่งทั้งหลายจึงกระทบกัน และถูกกระทบ อยู่เป็นไกลหลาย

มองในแง่ของการมีอิทธิพลระหว่างกันแล้ว จะเห็นระบบอิงอาศัยซึ่งกันและกันของสรรพสิ่ง

เป็นการสมานฉันท์กันตามกฎของธรรมชาติธรรมดา เช่นนั่นเอง

โดยสังขารธรรม การที่กฎไตรลักษณ์ได้กระทำต่อสรรพสิ่ง ประหนึ่งว่า เป็นการขัดแย้งในการตั้งอยู่

แต่ถ้าพิจารณาด้วยปัญญาเห็นชอบแล้ว กลับพบว่า กฎของไตรลักษณ์ทำให้เกิดการสมานฉันท์ด้วย

การตั้งอยู่ของสรรพสิ่ง เรียกว่า ทุกขสังขัจ

การอิงอาศัยกันเพื่อการตั้งอยู่ เรียกว่า มรรคสังขัจ

ทุกข์ และการดับทุกข์ จึงปรากฏที่เดียวกัน

เห็นจริงตามนี้ จิตจะเริ่มเข้าใจสติและอุปสมานุสติได้

สติคือ การกำหนดรู้ เป็นการตั้งอยู่ของความรู้สึกโลก (จิตตสังขาร)

อุปสมานุสติ คือ การกำหนดรู้ที่เป็นอิสระ รู้ไม่เคยก้าวถ่างกันเลย จิตทำหน้าที่ รู้...รู้...รู้... ฯลฯ..... ฯลฯ

เป็นรู้ที่เป็นอิสระแยกจากกันตามกฎของธรรมชาติธรรมดา

แต่มีความเชื่อว่า รู้ (รูป, เวทนา, สัญญา, สังขาร, วิญญาณ) หรือ ชั้นใดต่าง ๆ นั้น มันตั้งอยู่โดยอิสระของมัน

แค่นี้ จิตจะพ้นจากเครื่องกังวลทั้งหลาย สามารถจะทะยานขึ้นสู่อุปสมานุสติได้ทันที

- **สมมติและปรมาตม์จะปรากฏขึ้นพร้อมกันด้วยการสร้างแนวความคิดระดับวิเคราะห์**

คนทั่วไปยอมรับว่า ร่างกายนี้เป็นตัวตนของเรา ยอมรับว่าเรามีสิทธิ์โดยชอบธรรมที่จะกิน จะนอน จะเลือกสรรปัจจัยต่างๆ เข้าเสพผ่านอายตนะทั้งหก

สมมติดังกล่าวให้ประโยชน์มากมาย ประโยชน์ที่มากล้นจนทำให้เราเชื่อมั่นเลยเถิดว่า ความรู้วิทยาศาสตร์ ความรู้สังคมศาสตร์ ความรู้มนุษยศาสตร์ต่างๆ เป็นเรื่องจริง ลืมนึกคิดว่าทุกอย่างเป็นแค่สมมติและบัญญัติ ทุกอย่างจริงตามความเชื่อเท่านั้น แต่ทว่าเป็นความเชื่อที่มีหลักฐานรองรับมาก ความเชื่อจึงหนักแน่นไม่ต่างกับความเชื่อว่าร่างกายเป็นของเรา

เมื่อพระพุทธรูปเจ้าท่านตรัสรู้ที่ร่างกายนี้แท้จริงเป็นของธรรมชาติ ที่จิตมาอิงอาศัยอยู่ชั่วคราว แล้วก็ต้องจากไปตามกฎของธรรมชาติธรรมดา

คนปัจจุบันจึงยอมรับสังขธรรมดังกล่าวได้ยาก แม้บางคนศรัทธา เชื่อว่าพระเจ้าตรัสรู้ความจริง แต่ก็ยังคลางแคลงสงสัยอยู่ดี

ดังนั้น ลองใช้สามัญสำนึก คิดถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ว่า สมมติและปรมาตม์อยู่ที่เดียวกันจริงหรือไม่ เพื่อผล

ในทางอุปมา ที่เราเชื่อว่าร่างกายนี้เป็นของเราโดยสมมติ แต่โดยปรมาตม์ก็มันเป็นเรื่องธรรมชาติธรรมดา

ผู้ใดเห็นความจริงดังกล่าว สมควรนามว่าพุทธบริษัทที่แท้

๑. จากความรู้กายวิภาคศาสตร์ของมนุษย์ เราเชื่อว่า ตาสองข้าง หูสองข้าง มือ เท้าสองข้าง ข้างซ้ายขวา และอวัยวะภายในสองข้าง มีรูปร่างสัดส่วนเหมือนกัน

การดูแล รักษา เยียวยา ป้องกันทำได้เหมือนกัน ไม่แยกว่านี่คืออวัยวะข้างซ้ายหรือข้างขวา

แต่ถ้าเพ่งพินิจขั้นละเอียดแล้ว เราก็ค้นพบว่า รูปร่างสัดส่วนทั้งซ้ายและขวา กลับมีดัชนีชี้หน้าที่แยกได้ว่าต่างกัน ตัวอย่างเช่น เส้นลายมือ เส้นลายเท้า เส้นเอ็น เส้นเลือด จุดต่างตามผิวหนัง ล้วนแตกต่างกัน แม้แต่เส้นวงของกล้ามเนื้อบนนิ้วก็ยังแตกต่างกัน หน้าซ้ายลายนิ้วมือยังใช้เป็นหลักฐานว่า ใครเป็นใครได้อย่างดีอีกด้วย

นั่นก็คือ สมมติและปรมาตม์ย่อมปรากฏขึ้นพร้อมกัน ขึ้นกับแนวความคิดที่จะเพ่งพินิจปรากฏการณ์เหล่านั้น

๒. จากความรู้สรีรวิทยา ทำให้เราเชื่อว่า หน้าที่ของดวงตา คือ การมองเห็น หน้าที่ของหู คือ การได้ยิน หน้าที่ของลิ้นคือการได้รส หน้าที่ของจมูกคือการได้กลิ่น หน้าที่ของผิวหนังคือการรับรู้สัมผัส

หน้าที่ของอวัยวะทั้งห้า ดูเสมือนสอดรับกันทั้งวิทยาศาสตร์ และพุทธศาสตร์ แต่โดยกลไกทำหน้าที่นั้นมีอธิบายไว้แตกต่างกัน

ท่ามกลางการแยกหน้าที่ของอวัยวะอย่างเป็นสัดส่วน บางทีเราก็ลืมไปว่า นี่คือ สมมติสัจจะ

โดยปรมาตถสัจจะ หน้าที่ของตาที่เรามองเห็น จะทำได้ก็ต่อเมื่อมันต้องอยู่ในองค์ภาพพ หรือรูป - นามนี้เท่านั้น

นอกจากนั้นการมีดวงตา มีแสงสว่าง มีทุกอย่างครบ ก็มิได้หมายความว่า จะมีการเห็น หรือสามารถเห็นได้ตามเจตนา ไรศภายในบางอย่างอาจมีผลต่อการมองเห็น เหตุที่แท้จริงของการมองเห็นมิได้เกี่ยวกับดวงตาก็มี คนไข้บางคนมีการรับรู้ที่ผิดปกติ หาเหตุที่แท้จริงไม่พบ กว่าจะลงความเห็นว่า เพราะฟันล้มเหวออกไปต้นระบบหู จึงทำให้การได้ยินผิดปกติ นี่คือตัวอย่างจริงๆ ที่แสดงถึงปรมาตถสัจจะว่า สมมติและปรมาตถ์ย่อมอยู่ที่ปรากฏการณ์เดียวกัน

แค่สมมติอย่างเดียวอาจเข้าไม่ถึงปรมาตถ์ก็ได้ ต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริงทางปรมาตถ์อื่นๆ

สมมติและปรมาตถ์จึงทำงานสอดรับกันเป็นหนึ่งเดียวโดยเฉพาะปรมาตถ์ที่เกี่ยวกับรหัสที่เก็บไว้ในจิต คนที่กำลังเสียใจ คนปัญญาที่มีโมหะสูง อาจจะมีองค์ภาพพสมบุรณ์ แต่ทว่ากา

ทำหน้าที่การของการรับรู้กลับต่ำกว่าปกติ หรืออาจสูงกว่าระดับปกติเป็นได้ทั้งสองทิศทาง

• สมมติ – ปรมาตถ์ ตั้งอยู่พร้อมกันโดยภาวนามยปัญญา

ภาวนามยปัญญา เป็นการพัฒนาจิต ให้เราเข้าใจว่าอะไรคือ สมมติ อะไร คือ ปรมาตถ์ จนกระทั่งสามารถหยั่งรู้สมมติ – ปรมาตถ์ว่าไม่เคยแยกจากกัน ภาวนามยปัญญาช่วยให้รู้ว่าแท้จริงสมมติ – ปรมาตถ์ตั้งอยู่พร้อมกันตลอดทุกกาลเทศะ

เมื่อใดที่มีการหยั่งรู้ เมื่อนั้นเรียกว่า วิปัสสนาปัญญา

ในปริยัติของพระพุทธศาสนา วิปัสสนาปัญญาผุดบังเกิดมาจากการศึกษาที่เรียกว่า ไตรสิกขา การศึกษาผ่านการทำทาน การรักษาศีลและการทำภาวนา

การทำทาน การรักษาศีล การทำภาวนา ล้วนเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาปัญญา ผู้มีปัญญาเริ่มไตรสิกขา จากการสมาทาน จากการเห็นคุณค่าของกระบวนการ การศึกษาที่ค่อยๆ เปลี่ยนเจตนารมณ์จากการทำอย่างมีตัวตน จนกระทั่งทำเพื่อสละละตัวตน จนกระทั่งทำตามเหตุตามปัจจัย

วิปัสสนาปัญญาจึงเกิดเพราะการศึกษาจากการทำทาน การรักษาศีลและการทำภาวนา

ปัญญา คือ ปัญญาเห็นชอบสามระดับ จากปัญญาเห็นชอบระดับตัวตน ระดับเนกขัม และระดับเหนือตัวตน

การทำภาวนาก็คือกระบวนการหนึ่งที่ต้องศึกษาให้ถึงธรรมสี่เกลอ คือ ถึงสภาวะของสติ สัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา

ผู้ทำภาวนาต้องมีสมรรถนะที่จะจดจำสภาวะของธรรมสี่เกลอและภาวนาจนรู้จริงว่า สภาวธรรมแต่ละอย่างคืออะไร ปฏิบัติต่อไปจนรู้ชัด

ตัวอย่างเช่น รู้จำว่า “สติ คือ กำหนดรู้”

เมื่อมีปัจจัยจากภายนอกมากระทบอายตนะทั้งห้า ต้องแน่ใจว่า การได้เห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การได้รส การได้สัมผัส มีสภาวะอย่างไร เรียกว่า มีสติรู้จริงตามสภาวธรรม

เมื่อทำภาวนาจนมีความชำนาญ จนรู้ชัด แยกสติที่ทำงานร่วมกับองค์ธรรมอื่นๆ ได้ รู้จำ รู้แจ้ง รู้ชัด ล้วนเป็นการรู้ที่ต้องพัฒนาด้วยภาวนามยปัญญา และต้องพัฒนาให้มีสี่คือความชำนาญทั้งสี่ตัว สติอย่างหนึ่ง สัมปชัญญะอย่างหนึ่ง สมาธิอย่างหนึ่ง ปัญญาอย่างหนึ่ง เป็นกระบวนการไตรสิกขาที่ใช้ความเพียรเข้าไปประกอบอย่างยิ่ง

กล่าวโดยสรุป ต้องพัฒนาภาวนามยปัญญา ผ่านกระบวนการ รู้จำ รู้แจ้ง รู้ชัด ในธรรมสี่เกลอ

ธรรมะสี่เกลอ คือ สภาวธรรมหนึ่ง ที่แยกตัวเด่นสี่อย่างคือ สติ สัมปชัญญะ สมาธิ ปัญญา ทุกสภาวะจะมีองค์ธรรมทั้งสี่อยู่เสมอ แต่เมื่อใดกล่าวถึงองค์ธรรมใด ก็เรียกสภาวะนั้นให้เด่นขึ้นมา

อุปมาดังคนคนเดิมอาจถูกมองบทบาททางสังคมได้มากมาย คนคนนั้นขณะทำบทบาทเป็นพ่อแม่ทำอะไร เมื่อทำบทบาทลูก หรือลูกศิษย์ เมื่อเขาทำบทบาทเพื่อน - ศัตรู เจ้านาย - ลูกน้อง นักบวช - ขรवास ฯลฯ คนคนนั้นก็คือคนเดิมนั้นเอง แต่เปลี่ยนมุมมองตามประเด็นสำคัญที่ยกมาพิจารณา

ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการสร้างปัญญา โดยมีจุดมุ่งหมายทำ “ธรรมสี่เกลอ” ให้แน่ใจอย่างชัดเจนทั้งสี่สภาวะ

จิตแจ้งใจและชัดเจนว่า สติปฏิฐานสี่เป็นเช่นนี้ สตินทริย สติสัมโพชฌงค์ สัมมาสติ

การเขียนชื่อสติ เรียงมาตามลำดับ ไม่ต่างจากลำดับปัญญาที่ได้ นั่นก็คือ ถ้าไม่แจ้งใจในสติปฏิฐานสี่ ก็จะไม่แจ้งชัดในสตินทริย

ถ้าทำสตินทริยไม่คล่องแคล่วก็ยากที่จะแยกสัมโพชฌงค์ออกจากสตินทริย คือ แยกความสามารถวิเคราะห์สภาวธรรมกับการคิดฟุ้งออกจากกันไม่ได้

ถ้าหากไม่ชัดเจนในสติสัมโพชฌงค์ ก็ไม่อาจกล่าวว่ามี สัมมาสติ เพราะเมื่อใดมีสัมมาสติ เมื่อนั้นจิตกำลังเสพมัชฌิมา ปฏิปทา

รู้จำ รู้แจ้ง รู้ชัด จึงเป็นสภาวะที่แตกต่าง ในสภาวะธรรมที่ ยุกมาพิจารณา และทุกครั้งจะมีสัมปชัญญะ สมาธิ ปัญญา เป็น องค์ประกอบภายในด้วยเสมอ

ครั้งใช้สมาธิเป็นตัวเด่น จะต้องรู้จำ รู้แจ้ง รู้ชัด ถึงความ แตกต่างของขณิกสมาธิ อุปะการสมาธิ อย่างต่ำต้องได้สองตัว สำหรับผู้บารมีในสมาธิจะได้อัปปนาสมาธิ ผู้มีบารมีในวิปัสสนา ปัญญาจะได้อนันตริยสมาธิ

ครั้งใช้สัมปชัญญะเป็นตัวเด่น จะต้องรู้จำ รู้แจ้ง รู้ชัดถึง สาทกสัมปชัญญะ (การรู้ตัวที่จะพร้อมมีประโยชน์อย่างไร) สัมปายสัมปชัญญะ โคจรสัมปชัญญะ และอสมิมหสัมปชัญญะ ผู้ภาวนาต้องมีความชำนาญแจ้งใจดีว่าสัมปชัญญะทั้งสี่อย่าง คืออย่างไร

ปัญญาเป็นค้ำกลางๆ อาจเกิดความหมายกำกวมได้ ถ้าใช้ ตามตัวอักษร ในธรรมสี่เกลอ ปัญญาจะต้องเป็นสัมมาทิวฐิ เท่านั้น

เมื่อยังโง่งอยู่ ตัวตนยังหนาแน่น ก็ต้องพัฒนาปัญญาให้เกิด ศรัทธาในกุศลต่างๆ เรียกว่า สาสวสัมมาทิวฐิ ครั้นมีปัญญาธรรม

ผูกบังเกิดขึ้นบ้างแล้ว ก็จะเกิดเนกขัมมสัมมาทิวฐิ การผูกบัง เกิดเนกขัมมสัมมาทิวฐิจะรู้ได้โดยการใช้ชีวิตทวนกระแสโลก ขอบชีวิตสันโดษ หลีกเลี้ยงโลกธรรมแปดทั้งอภิสวรรณและ อนภิสวรรณ

สัมมาทิวฐิขั้นสูง คือ สัมมาทิวฐิที่รู้แจ้งชัดในสภาวะธรรมใน ธรรมสี่เกลอ ส่วนว่าจะรู้แจ้งแค่ไหนนั้นกับบารมีที่แต่ละคน สั่งสมมา

สัมมาทิวฐิระดับสุดท้าย จะพร้อมที่จะเข้าใจและเห็น ประโยชน์ของอุปสมานุสติ เข้าใจได้ทันทีว่า นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ เป็นอย่างไร

“รู้” เป็นสมบัติของจิต เพราะรู้จิตจึงแสดงความวิจิตร เมื่อ วิจิตรพิสดารมากเข้าก็หลงติดกับตัวของความวิจิตรนั้น

คนที่รู้กฎหมายอย่างพิสดาร ก็จะติดกฎหมายออกไม่ได้ ขณะนี้ประเทศไทยกำลังหาทางออกจากความขัดแย้งเรื่อง การเมืองไม่ได้(ผู้เขียน เขียนบทความนี้ระหว่างปลายเดือน กุมภาพันธ์-ต้นมีนาคม พ.ศ.๒๕๔๙) ก็เพราะต่างคนต่างติดยึด ความวิจิตรพิสดารของแง่มุมต่างๆ ของความรู้

ลองยึดไว้คนละอย่างที่จะพบกันครึ่งทางนั้นเป็นไปได้ การ ยึดถือแปลว่าไร้ปัญญา มีแต่ประโยชน์ของตนเป็นสำคัญ ส่วน เรื่องความถูกต้องเป็นข้ออ้างเท่านั้น

การมีตัวตน เป็นการปิดทางออกทุกอย่างไว้แล้ว ธรรมชาติ จะเปิดทางให้ตามหลักกฎแห่งกรรม แต่มนุษย์ก็ต้องเจ็บตัวจากการเรียนรู้โดยตรงจากกฎของธรรมชาติ

รู้.....ที่เป็นมารดาแห่งรู้ คือรู้หุบปากนิ่ง ไม่แยกสภาวะ

สักแต่ว่ารู้ คือ รู้ว่าอะไรเป็นอะไร แต่แยกสภาวะ

รู้ว่ารู้ คือ รู้ว่าตนเองรู้ แต่กอดสภาวะไว้

รู้.....เป็นอินไตย ที่สามารถสร้างทุกขันธ์ไม่มีประมาณหรือลดทุกขันธ์ได้ ขึ้นกับว่ามั่นทำงานกับมิจฉาหรือสัมมา-ปฏิบัติ

• การมีความศรัทธาว่า ชีวิตเป็นกระแสไม่มีตัวกู้อยู่จริง

สำหรับผู้ที่มีศรัทธาเชื่อว่า ชีวิตเป็นกระแสของเหตุปัจจัย กำลังอิงอาศัยเป็นกิริยาต่างๆ ตามกฎของธรรมชาติธรรมดา

ถ้าเป็นผู้ที่มีกัลยาณมิตร ได้รับการอธิบายจนเข้าใจแจ่มแจ้งถึง “ไม่มีการไป ไม่มีการมา ไม่มีการหยุดอยู่” แท้จริงคือ กระแสชีวิตธรรมดา พันภาษาเหมือนการเกิด การดับ การมีอยู่ การไม่มีอยู่ ถ้าแจ่มแจ้งวาทะธรรมแล้ว การน้อมอุปสมานุสติ ด้วยศรัทธาก็เป็นไปได้

บันไดแรกสุด คือ การสร้างสติปัฏฐานสี่ด้วยอุปสมานุสติ

๑. กายานุปัฏฐาน นั่งตั้งกายตรง น้อมความรู้สึกที่ผิวกาย ซึ่งจะรับผัสสะจากสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพเย็น ร้อน อ่อน แข็ง

สติคือการผุดรู้ สภาพธรรมตามจริง ว่าเย็นหรือ ร้อน

สัมปชัญญะ คือ การรู้ทั่วองคาพยพ ที่นั่น ที่นี้ ตามสภาวะ เป็นอนัตตา

สมาธิ คือ การตั้งมั่น ในการระลึกรู้สภาวะธรรมที่เป็นจริง

ปัญญา คือ การรู้ความจริงตามธรรม ทั่วองคาพยพ รู้โดยการกำหนด มิใช่รู้โดยความจำ ปัญญาจึงเป็นความจริงที่พ้นภาษา สมมติเรียกว่ากายานุปัฏฐาน

๒. เวทนานุปัฏฐาน ได้แก่สภาพที่จิตรู้สึกลึกลงกว่าสภาวะธรรม คือปรุงแต่งโดยความเคยชินว่า “เวทนา”

สักแต่รู้ว่า นี่คือ ความแข็ง ความเหน็บ ความเจ็บ ความแสบ ความนุ่ม ฯลฯ

สักแต่ว่า กลิ่น รส สี เสียง รวมทั้งสักแต่ว่า คิด

ไม่ปรุงแต่งให้เกิดเวทนา จะเรียกว่า เวทนานุปัฏฐาน

๓. จิตตานุปัฏฐาน ได้แก่สภาพจิตที่แยกสัญญาภิสังขาร อันได้แก่นิรอรณห้ำเป็นอารมณ์ รู้ว่าฟุ้ง ง่วง ซึม เป็นต้น รู้ว่าเฉย มีความสุข ตั้งมั่น รวมทั้งรู้ว่ามีได้ปรุง เป็นสักแต่ว่ารู้เท่านั้น จะเรียกการรู้อารมณ์จิตว่า จิตตานุปัฏฐาน

๔. ธรรมานุปฏิฐาน ได้แก่สภาพธรรมที่รู้ ไม่เกาะเกี่ยวในรู้ ไม่ปรุงแต่งรู้ให้เป็นแค่รู้ สัมผัสก็คือความจริงในกาย ในเวทนา ในจิต แต่ไม่ปรุงแต่งมองเห็นความปรวนแปรต่างๆ เป็นสักว่า สมมติธรรมดา โดยปรมัตถสัจจะหาสิ่งใดที่ปรวนแปรไม่ มีแต่ สภาพธรรมที่เป็นกิริยาไหลไปตามอำนาจของเหตุปัจจัยที่อิง อาศัยกันตามกฎธรรมชาติธรรมดา

อานิสงส์ของอุปสมานุสติ (นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้)

อุปสมานุสติ คือ การน้อมนิพพานเป็นอารมณ์ ซึ่งก็คือ การ ที่จิตแจ่มแจ้ง นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้

ไม่ว่าสภาวะธรรมจะขึ้นลง ผันผวนอย่างไร ผู้ที่แจ่มแจ้งใน การน้อมอุปสมานุสติ จะต้องเข้าถึงนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ อยู่ เช่นนั่นเอง

อุปมาไม่แตกต่างจากผู้เขียนและผู้อ่านข้อความต่างๆ จาก บทความในทุกรูปแบบ หรือทุกกรณี ที่เป็นอักษรบนกระดาษขาว เขาย่อมเห็นข้อความทุกชนิดคือการปรุงแต่งของจิต จากเส้นสี ดำบนพื้นขาว

ปรมัตถสัจจะที่เป็นจริงโดยสมมติว่า คือ อักษร

กระดาษขาว คือ โลกุตตรสัจจะ ที่รองรับการปรุงแต่งทุกอย่าง เช่นนั่นเอง

ไม่ว่าการปรุงแต่งดีเลิศหรือเลวร้าย นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้

ย่อมปรากฏแจ่มแจ้ง ไม่ต่างอะไรกับการเห็นกระดาษขาวเป็น
ฐานรองรับเส้นอักษรต่างๆ อุปมาตรงตัว

การแทงตลอดโลกิยธรรม ตามนิยามของพุทธศาสตร์ คือ
การเข้าถึง รูป-นาม หรือ อายตนะหก หรือขันธห้า หรือธาตุ
กัมมัฏฐาน

เข้าถึงโลกิยธรรม ด้วยความจำ และความจริงจนเป็น
ประสบการณ์ของจิต

ในบางครั้งนิวรรณ์ห้าที่เป็นอุปสรรคของการเข้าถึงโลกุตตรธรรม
ถูกปราบ ถูกปราบ อายตนะหก ขันธห้า หรือ ธาตุกัมมัฏฐานจะ
ปรากฏเป็นสภาวะบริสุทธิ์ชั่วคราว

ความเป็นของบริสุทธิ์ชั่วคราว แค่ช่วงเวลาสั้นๆ ก็เพียงพอ
แล้วที่จำ ทำอย่างไรถึงอุปสมานุสติ หรือนิพพาน ที่นี่และเดี๋ยวนี้

เมื่อทำได้ครั้งหนึ่ง ศรัทธาในอุปสมานุสติจะเกิดขึ้น การที่
ทำให้เกิดขึ้นภายหลังย่อมเป็นไปได้

อานิสงส์ที่เด่นชัดของอุปสมานุสติ คือ การที่จิตแจ่มแจ้งว่า
สมมติและปรมาตมิ์ไม่แยกจากกัน สังสารวัฏและนิพพานย่อม
ปรากฏพร้อมกันดังนั้นอุปสมานุสติคือนิพพานที่พึ่งที่ถาวรนั่นเอง

ศรัทธาที่มีต่อโลกุตตรธรรมจึงไม่ควรมองข้าม เพราะมีอยู่ที่

ผู้ใด เสมือนมีธรรมอยู่ยงคงกระพัน เป็นที่พึ่งที่ถาวรของจิต
ตลอดกาล

อุปสมานุสติจึงมีอานิสงส์มหาศาล สามารถน้อมผ่าน
นิวรรณ์ห้าโดยไม่ต้องปราบ ต้องปราบ ต้องข่มขี่ เพราะเห็นว่า มัน
คือสักแต่ว่าการปรุงแต่งทั้งหลายเช่นนั้นเอง

เมื่อจิตมีที่พึ่งถาวรเสียแล้ว รูปก็ดี เวทนามก็ดี สัญญาก็ดี
สังขารก็ดี มันก็ล้วนแล้วแต่ราคาเดียวกัน ไม่ต้องแยกแยะให้
เสียเวลา แต่ทว่า กลับรู้ได้ว่าอะไรเป็นอะไรโดยอัตโนมัติ

อุปสมานุสติ จึงเป็นเสมือนลำแสงของสติ อันหาประมาณ
มิได้ แม้เมื่อน้อมเป็นสมาธิ ก็จะได้อนันตริยสมาธิ คือสมาธิที่มี
นิพพานเป็นอารมณ์

ท่านพุทธทาสภิกขุยกย่องให้นันตริยสมาธิ เป็นสุดยอด
ของสมาธิที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานได้ทุกชนิด ทำงาน
ทางโลก คือ ทำงานสมมติโลกๆ หรืองานที่จะปรับปรุงจิต (งาน
ทางธรรม) ก็จะได้ไม่ต่างกันเลย

การน้อมอุปสมานุสติได้อย่างคล่องแคล่ว จะทำให้ตระหนัก
ในสภาวะของจิตว่าง ว่ามีความแตกต่างกันหลายรูปแบบ

เสมือนศิลปินวาดภาพเหมือนจริงด้วย สีชอค สีน้ำมัน

สี่อะคริลิค หรือสี่อื่น ๆ ดูแล้วเป็นภาพเหมือนจริง แต่ทำไม เหมือนกันโดยองค์ประกอบ จิตว่างมีองค์ประกอบของสภาวะ ว่างจากความยึดมั่นแตกต่างกัน แต่สามารถทำงานแตกต่างกันได้ดี

อุปสมานุสติยังทำให้เข้าใจบทบาทของการยับยั้งป้อนกลับ (feedback inhibition)

ทุกสภาวะธรรมจะมีสภาวะการยับยั้งป้อนกลับเป็นกฎ ธรรมชาติธรรมดา ถ้ามีสติปัญญาสูง จะรู้สึกยับยั้งป้อนกลับได้ รวดเร็ว

กินแคïne รู้สึกอึด เกิดจากการยับยั้งป้อนกลับ

ดื่มแคïne รู้สึกสดชื่น เกิดจากการยับยั้งป้อนกลับ

กิจกรรมทุกชนิด พฤติกรรมทุกอย่างมีการยับยั้งป้อนกลับ ของมันเอง

ถ้าจิตคอยหมั่นดู รู้ อยู่เสมอ จะเข้าใจทางสายกลางไม่ทำให้การดำรงชีวิตถลάνออกทางสายกลางไปไกล

นี่คือ อานิสงส์สูงสุดของอุปสมานุสติ หรือนิพพานที่นี้และ เดียวนี้ จะเรียกว่า รู้การปกครองพฤติกรรมทางสายกลางของ ชีวิตก็ไม่ผิด

จิตของผู้ใดปกครองอยู่ในทางสายกลางอยู่ทุกเมื่อ เขา ย่อมไม่ห่างจาก สัมมาญาณะ คือ ความรู้ที่ถูกต้อง

สัมมาญาณะ คือ สิ่งสูงสุดที่จิตต้องตามรู้อยู่ตลอดเพราะ ตราบเท่าที่ชีวิตอยู่ในโลกแห่งสี่สัน แสง เสียง และความเขี้ยววน ของปัจจัยต่างๆ ที่ถูกผลิตขึ้นมาในยุคโลกาภิวัตน์ จิตจะต้องมี สัมมาญาณะเท่านั้น จึงจะอยู่กับโลกแห่งความร้อนแรง โดย ไม่ถูกโลกรุมล้อมให้ตกอยู่ในอกุศลวิตก

ข้าพเจ้าเขียนอุปสมานุสติ ในปลายเดือนกุมภาพันธ์ต่อกับ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่การเมืองของ ไทยมีความผันผวน และมีการแตกแยกทางความคิดเนื่องจาก ยึดประเด็นของวิภังชวาทะไว้คนละประเด็น

คนที่เข้าไม่ถึงอุปสมานุสติจะรู้สึกสองอย่าง คือ หนึ่งอยาก ลุ้นให้ฝ่ายตัวเชียร์ชนะ หรือ สองไม่อยากได้ยินได้ฟัง ว่าใครแพ้ หรือใครชนะ เพราะน่ารำคาญทั้งสองฝ่าย

สำหรับข้าพเจ้าผู้เขียนอุปสมานุสติในสภาวะที่สังคมไทย กำลังใช้วิภังชวาทะทางปรัชญาการเมือง ในแง่ของนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ ศิลธรรม และจริยธรรม ค่อนข้างจะมองว่า กฎธรรมชาติ ธรรมดา ย่อมยับยั้งป้อนกลับสภาวะจิตของทุกคนอยู่ดี

สมมติ - ปรมัตถ์ ไม่เคยแยกจากกัน กรรม - เหนือกรรมก็ อยู่ทีเดียวกัน ขอให้โน้มอุปสมานุสติให้ได้แคล้วคล่องเท่านั้น

พฤติกรรมของผู้เหนือตัวตน

ผู้เหนือตัวตน หมายความว่า ตัวตนมีอยู่ แต่เจ้าของตัวตน
หาไม่มี พฤติกรรมของเขาย่อมประกอบพร้อมด้วย วิชา หรือ
ปัญญาที่หมุนตามสภาวะธรรม

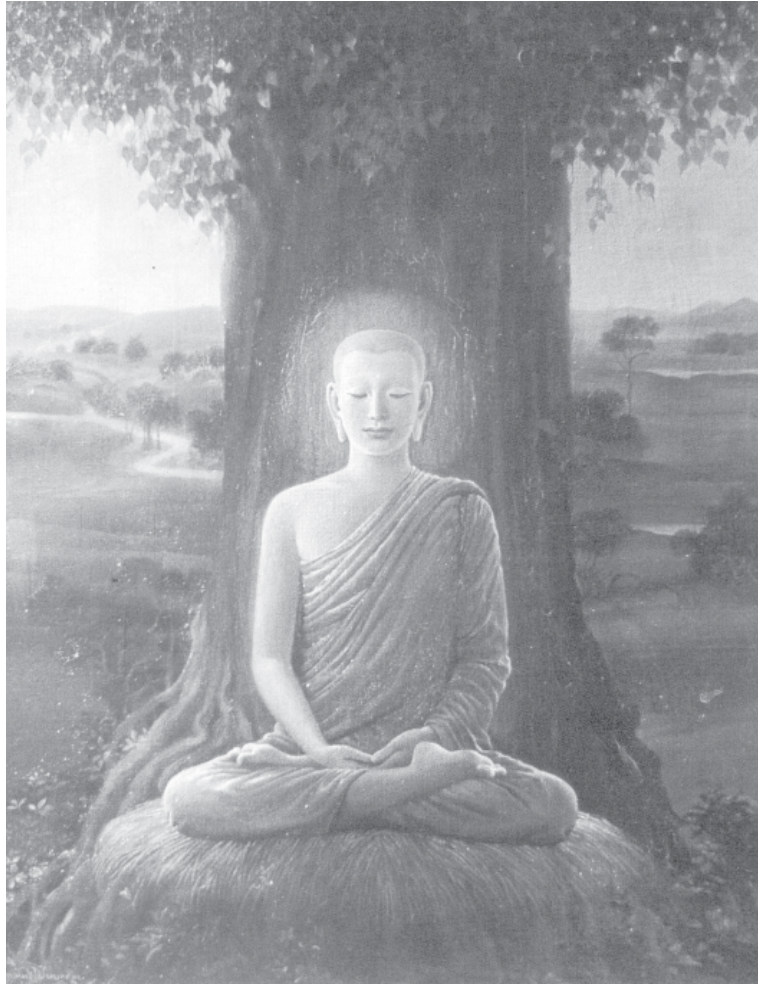
๑. อยู่กับโลก โดยรู้จักโลก แต่ไม่ถูกทิ่มแทงด้วยความเป็น
โลก ตัวอย่างเช่น ไม่ถูกกัดเซาะด้วยโลกธรรมแปด ทั้งส่วน
อภิสวรรณและอนิสวรรณ

๒. อยู่กับโลก โดยไม่เห็นโลก แต่ไม่สู้โลก เพราะอยู่ด้วยเหตุ
ปัจจัยตามธรรม พ้นจากแพชั่น ความเชื่อ การโฆษณาต่างๆ

๓. อยู่กับโลก โดยไม่ประมาทในกุศลกรรม พร้อมทั้งจะ
กระทำตามหลักไตรสิกขา คือ ทาน ศีล ภาวนา หรือ ศีล สมาธิ
ปัญญา หรือหลักโอวาทปาติโมกข์ คือ จดเว้นบาป ทำดีแต่ไม่ติดดี
รู้ชัดในความเป็นจริง

เมื่อใดที่น้อมอุปสมานุสติ หรือ นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ได้
พฤติกรรมที่ผุดบังเกิดจะเป็นไปตามกิริยาที่กล่าวมาทั้งสามข้อ

ชีวิตเหมือนกับเป็นกระแสที่ไหลตามธรรมชาติธรรมดามี
การผันผวนของชั้นันท์ อายตนะ และธาตุอยู่ตลอดเวลา แต่ทว่า
มันก็เป็นไปตามกฎธรรมชาติธรรมดา เช่นนั่นเอง

หลักธรรมที่แท้จริงนั้น คือ จิต ให้กำหนดคุณจิต
ให้เข้าใจจิตตัวเองให้ลึกซึ้ง เมื่อเข้าใจจิตตัวเอง
ได้ลึกซึ้งแล้ว นั้นแหละ ได้แล้วซึ่งหลักธรรม
หลวงปู่ศุขย์ อตุโล

เกิดแก่และไม่ช้า	เจ็บตาย
ทรัพย์คู่รักบุตรหลาน	พรากรสิ้น
กรรมดีชั่วจุดหมาย	คงอยู่
ถึงว่าชีพดับสิ้น	กรรมนี้มีส่นอง

ศรีฯ นคร.

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย น้ำในมหาสมุทรย่อมมีรสเดียว
คือรสเค็มจืดในใด ในธรรมวินัยนี้ก็ฉนั้น มีรสเดียวคือ
วิมุติรส หมายถึงความหลุดพ้นจากกิเลสเป็นจุด
มุ่งหมายสำคัญแห่งพระมหจรรย์ที่เราประกาศแล้ว”

พุทธพจน์.